

μικροφιλολογικά τετράδια 20

Εκατό σονέτα Κυπρίων

Επιμέλεια

Λευτέρης Παπαλεοντίου
Λεωνίδας Γαλάζης

Λευκωσία
2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συλλογή ποιημάτων 16ου αιώνα [3]	Ευγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδα [31]
Γουσταύος Λαφόν [5]	Κώστας Λαβίθης [31]
Ονούφριος Ιασονίδης [5]	Τώνης Μελάς [33]
Σίμος Μενάρδος [6]	Αντώνης Ι. Σωτηριάδης [33]
Μ. Δ. Φραγκούδης [7]	Κύπρος Χρυσάνθης [34]
Ευγένιος Ζήνων [9]	Αυγή Σακαλλή [35]
Στυλιανός Θεοχαρίδης [10]	Ελευθέριος Ζαχαριάδης [36]
Πάυλος Βαλδασερίδης [10]	Ανδρέας Σ. Ιωάννου [37]
Δημητρός Μ. Δημητριάδης [11]	Αρχιμ. Λεόντιος Χατζηκώστας [38]
Λεωνίδα Παυλίδης [13]	Αυγή Ροδίνη [40]
Γιάννης Σταυρινός Οικονομίδης [14]	Τίτος Μπάτσης [40]
Γλαύκος Αλιθέρης [15]	Λοΐζος Φιλίππου [41]
Διογένης Γεωργιάδης [17]	Γιάννης Κ. Παπαδόπουλος [43]
Άγης Βορεάδης [17]	Ευγένιος Στυλιανού [43]
Εάνθος Λυσιώτης [18]	Μιχαλάκης Παρίδης [45]
Χρίστος Κ. Περιστιανίδης [19]	Πέτρος Σόφας [46]
Αντώνης Ιντιάνος [19]	Μάκης Καλοζώης [47]
Γιάννης Λεύκης [20]	Ν. Ονησιφόρου [47]
Πάνος Παπαδόπουλος [21]	Αντώνης Λυτρίδης [48]
Χριστόδουλος Γαλατόπουλος [22]	Έλλη Παιονίδου [49]
Τεύκρος Ανθίας [23]	Σπύρος Παπαγεωργίου [49]
Άντης Περνάρης [24]	Μυριάνθη Παναγιώτου [50]
Αιμίλιος Χουρμούζιος [24]	Α. Κ. Τόφαλλος [50]
Θεόκλητος Σοφοκλέους [25]	Τρύφωνας Παπαχριστοφόρου [51]
Πυθαγόρας Δρουσιώτης [26]	Ανδρέας Χρίστου Πούλλος [51]
Πάυλος Ξιούτας [28]	Άλκης Πογιατζής [52]
Λώρος Φαντάζης [28]	
Κυριάκος Ακαθιώτης [29]	Επιλεγόμενα [53]

Τίτλος: *Εκατό σονέτα Κυπρίων*

Ανθολόγηση - Επιλεγόμενα: Λευτέρης Παπαλεοντίου - Λεωνίδα Γαλάζης

μικροφιλολογικά τετράδια 20

Παράρτημα περιοδικού μικροφιλολογικά (αρ. 39)

Διεθνής Βιβλιογραφικός Αριθμός Σειράς: ISSN 1986-2059

Συλλογή ποιημάτων 16ου αιώνα

5.

Όταν σ' εκείνην την μεριάν γυρίσω,
απού το 'δείν σου το γλυκύν γλαμπρίζει,
τόσον το φως σου μες στον νουν μου 'γγίζει,
που μ' άφτει και δεν σώννω πιον να ζήσω.

Φοβώντα 'χ το λαμπρόν μην ξιψυχήσω,
γιατί καρδιά μου να μ' αφήσει αρχίζει·
μισεύγω, κι ως τυφλόν που δεν γαγίζει,
δίχα του δεν εβλέπω να πατήσω.

Ίτσου τους κόρπους του θανάτου φεύγω
κι όχι τόσον βουργά, που πεθυμά μου
να μέν με φτάννει γοιον έν' μαθημένη.

Μουλλώνοντας την πλήξιν μου κηβεύγω
για να μέν κλαιν όσοι γρικούν μιτά μου:
τόσον έν' η φωνή μου λυπημένη.

17.

Αν έν' πικρός ο πόθος γοιον λαλούσιν,
πώς έν' γλυκιά τα πάθη τα δικά του;
Κι αν έν' γλυκός, πώς έν' σκληρή καρδιά του;
Κι αν έν' σκληρός, πώς όλοι τον ποθούν;

Αν δεν έν' εμπιστός, γοιον τον θωρούσιν,
για τίνα να μετέχουνται μιτά του;
Αν έν' κι είναι φτηνός εις τα καλά του,
γιατί παραπονούνται όσοι αγαπούσι;

Ανίσως και τον κάθαναν πληγώννει,
πώς δεν είναι μιτά του κακιωμένοι,
αμμ' όλοι τ' ακλουθούν όσους κορπώννει;

Έννοια γλυκιά με την πικριά σμιμένη,
τούς αγαπούν εις τούτον αποσώννει
και δεν νιώθουν πως ζουν αποθαμμένοι.

22.

Κοντεύγ' η ώρα κι ο καιρός, κυρά μου,
που μέλλει να μισέψω από ξαυτόν σου,
όμως αφήννω δα στον ορισμόν σου
όλον τον εμαυτόν μου, αγγέλισά μου.

Μηδέ απορείς, αν εμπορώ, θεά μου,
μισεύγοντα ν' αφήσω εμέν σ' αυτόν σου:
μισεύγω αμμ' όπου πάγω, γοιον δικός σου,
μένουσιν μετά σεν τα πνεύματά μου.

Πάγω, κι αν ένωσες ποτέ σ' εσέναν
πάθος αγάπης, βλέπε την καρδιάν μου
πας και το σώμαν πιον δεν σε βιγλίσει.

Αν πει κανέννας κι άλλην παρά σέναν
αγάπησα ποτέ, πε αχ την μεριάν μου:
«με δίχως την καρδιάν, πώς ν' αγαπήσει;»

23.

Ίτσου να μπόρουν εις χαρτίν να 'γράψα
τα πάθη μου γοιον ένα ν' αγρικούντα,
πώς οι γλυκοί μου αστέρες ελυπούντα
κι έθελεν πάφειν απού μέν η κάφα.

Αμμέ γιατί δεν ημπορώ πώς άψα
να πω, τινές ποτέ δεν μ' αθθυμούντα
ώς τώρα και τα μέλη μου 'σωκιούντα
και τώρα για παρηγοριάν αξάψα.

Ο πόθος με τα πάθη μου παινάται
και θέλει να παθιάζω μουλλωμένος·
μόνον εκείνος θεννά τα 'ξηγάται.

Κι άμποτε να τα 'λάλεν ο καμένος
εκείνης που για μέν' δεν με λυπάται,
δεν είμαι ζωντανός 'δ' αποθαμμένος.

Θέμις Σιαπκαρά-Πιτσιλίδου, Ο πετραρχισμός στην
Κύπρο. Ρίμες αγάπης, Αθήνα 1976, σσ. 82, 94, 102.

αγρικώ: ακούω, προσέχω
αξάφτω: καίω, καίομαι
αποσώννω: οδηγώ, φέρνω
άφτω: ανάβω
αχ: από
βιγλίω: αντικρίζω
βουργά: γοργά
γαγγίω: διακρίνω, βλέπω
γλαμπρίζω: λάμπω
γοιον: όπως, ωσάν
'δείν: βλέμμα
δίχα: δίχως
ένα, έν': είναι
εξηγούμαι: διηγούμαι
ίτσου: έτσι
καμένος: πληγωμένος
κάφα: κάψιμο, βάσανο
κηβεύγω: φυλάγω
κοντεύγω: πλησιάζω
κόρπος: χτύπημα, πλήγμα
κορπώννω: χτυπάω
λαμπρόν: φωτιά, πόθος,
βάσανα του έρωτα
μετέχομαι: μπλέκομαι
μισεύγω: φεύγω
μιτά: μαζί
μουλλώνω: σιωπώ
νώθω: νιώθω
ξαυτόν μου: από μένα
όνταν: όταν
παθιάζω: υποφέρω
παινούμαι: καυχίεμαι
πας: μήπως
πιον: πια
πνεύμα: σκέψη
πόθος: έρωτας, αγάπη
'σωκιούμαι: καίομαι μέσα μου,
μαραζώνω
σώννω: μπορώ
τίνα: τί
φτηνός: γενναϊόδωρος

Γουσταύος Λαφόν (1835-1906)

À Mademoiselle Bella Eduards
Vœux pour le jour de l'an 1885

Σου εύχομαι από καρδιάς, Bella, να μεγαλώσεις
και στον καλό πατέρα σου πολλή χαρά να δώσεις.
Χαριτωμένη να γενείς σε όλα μια κοπέλλα,
κι όσοι σε βλέπουνε να λεν νά του Eduards η Bella.

Στην προκοπή, στην ομορφιά και εις την καλοσύνη
να είσαι πρώτη πάντοτε και στην ταπεινοσύνη
να σ' αγαπά, να σε μιλά ο κόσμος όλη μέρα,
να 'χεις μεγάλον όνομα στην Πόλη και στα Πέρα.

Στον δρόμον όταν περπατείς με τον σεμνόν σου τρόπον,
να τρέμουν όλες οι καρδιές στα στήθη των ανθρώπων,
να βρεις μια μέραν άξιο, Bella, για σένα ταίρι,
και ο καλός παπάκης σου να σε θωρεί, να χαίρει!

Την Παναγιά παρακαλώ αυτά να σου χαρίσει,
και η ψυχή σου, όσο ζεις, λύπη να μη γνωρίσει!

Γουσταύος Λαφόν, *Τα Άπαντα*, επιμ. Ριχάρδος Βαρζίλης, Λευκωσία 1915, σσ. 185-186.

Ονούφριος Ιασονίδης (1846-1916)

Σκόλια εις την Μούσαν (3)

Επάλαισα προς άγρια θηρία,
εις κόσμον της κακίας και απάτης,
και μέχρι της ζωής μου της υστάτης,
θα πολεμώ προς βάρβαρα στοιχεία.

Εις άνισον αγώνα η ανδρεία,
των ευγενών ψυχών η παραστάτις,
παρίσταται του κρείττονος προστάτις
κι υπερνικά πλήθη εχθρών αχρεία.

Δεν με πτοεί εχθρών πολλών το πλήθος,
με προασπίζει το ανδρείον στήθος
και του δικαίου η ισχύς, αλλ' ίσως

επί μακρόν θα είχαν απαυδήσει,
αν δεν σε είχον, Μούσα, αγαπήσει,
ήτις αγάπην έχεις, όχι μίσος.

Σάλλιγξ, 20.3.1899.

Εἰς Ἀθηναίαν κόρην

(Αὐτοσχέδιον εἰς τὸ λεύκωμα τῆς)

Καθὼς εἰς φύλλωμα πυκνὸν τοῦ δάσους,
εἰς τὴν σιγὴν μονήρους ερημίας,
ἡ ἀηδὼν μετ' ἤχων ἀρμονίας
εγείρει τῶν πτηνῶν φαιδρούς θιάσους·

ὡς τῆς νυκτός τοὺς μέλανας πετάσους
τὸ φῶς αὐγῆς φωτίζει ουρανίας
καὶ καταυγάζει θεᾶς ερασμίας
καὶ λάμπει εἰς ἀκτὰς πολυθαλάσσους·

οὕτω καὶ σὺ χάριν καὶ φῶς σκορπίζεις
εἰς τῶν ἀνδρῶν τοὺς ζῶηρούς ομίλους
καὶ με τὸ φῶς τοῦ πνεύματος φωτίζεις

καὶ τόσον θέλγεις τοῦ πατρός σου φίλους
με χάριτας καὶ λόγους σου στῶμύλους,
ὥστε ζῶην καὶ θέλγητρα χαρίζεις.

Ἐλικῶν 3 (Μάρτ. 1910) 31.

⌘

Σίμος Μενάρδος (1871-1933)

Στίχοι

Ἀχ, δεσποσύνη, μου ζητάς στίχους, κι ἐμένα
δεν με πιστεύεις πῶς ποτέ δεν ἔχω φτιάξει.
Μα παίρνω ὄρκο πῶς μια τόσο κακὴ πράξη,
μα τὰ μάτια σου, δεν ἔχω καμωμένα.

Πῶς νὰ ἰππεύσω ἐγὼ τὴν ῥάχη τοῦ Πηγάσου;
Ἐγὼ ποιητής, χωρὶς καθόλου στον αἰῶνα
νὰ ἔχω ἀνεβεί ἢ καν ἰδεῖ τον Ἐλικῶνα!
Μα ἐσύ θέλεις νὰ γινεῖ τὸ θέλημά σου.

Γιατ' εἶν' ἀλήθεια πῶς φτερά κι ὁ Ἔρωσ ἔχει
καὶ ν' ἀρνηθεῖ σε σέ ἡ καρδιά μου δεν ἀντέχει.
Μα σαν με θέλεις ποιητή, θα σου ζητούσα

ἐσύ, γλυκειά, τώρα σε μέ νὰ γίνεις Μούσα.
Δέξου κι ἐσύ, μικρή μου, μιαν ἀπαίτησή μου·
ξέρεις πῶς ἐμπνέουν· μάθε το τοῦ Σίμου.

Η ομπρέλλα της (για τους ρομαντικούς)

Ήταν κοντά μας κι άφησε τη μαύρη της ομπρέλλα!
Έφυγ' Εκείνη, κι η κομψή συντρόφισσά της μένει!
Κι ενώ στο σπίτι μας ρωτούν οι άλλοι καλεσμένοι
ποια τάχα να την ξέχασεν αστόχαστη κοπέλλα,

εγώ μόλις την κοίταξα τόσο κομψά σφιγμένη
κι απάνω της τός' όμορφα δεμένη την κορδέλλα,
«είναι δική της!» ένωσα κι είπα στη Μούσαν: «Έλα,
βεβαιώσέ μ' εσύ, Κλειώ». Κι εκείν' είπ' εμπνευσμένη:

«Δική της! Τ' είν' ολόμαυρη ως κάτασπρ' είν' εκείνη.
Ψηλή, λιγνή και μακριά, καθώς τ' ανάστημά της.
Κι αν θέλεις τώρα δισταγμός κανείς να μη σου μείνει,

μύρισε και το χέρι της να νιώσεις τ' άρωμά της».
Κι εγώ ρουφώντας άπληστα τ' άρωμα του χεριού της,
μέθυσσα, λες με τύλιγαν οι χάρες του κορμιού της.

Πνευματική Κύπρος 170 (Νοέμβρ. 1974) 40, 42-43.

Μ. Δ. Φραγκούδης (1871-1931)

Τα ρόδα της Αφροδίτης

Με πόνον η Κυθήρεια γυρνάει ξεμαλλiάρα
στα δάση μέσα, για να βρει τον όμορφο εραστή της,
θαρρεί πως την απάντησε μ' εκείνη την ζουλιάρρα
την Περσεφόνη, κι άγρια ανάβει η οργή της.

Και τρέχει, τρέχει εδώ κι εκεί με ζούλια, με λαχτάρα
γυρεύοντας τον Άδωνη, το τρυφερό παιδί της,
που μες στα ρόδα ανάμεσα ευρήκε με τρομάρα
από 'να κάπρο θάνατο στη γη την ιδική της!

Τρελή από τη λύπη της η θεϊκή Ερωμένη
στους βάτους, στα χαμόκλαδα ολημερίς γυρνάει,
στ' αγκάθια αγκυλώνεται και βγαίνει πληγωμένη.

Το αίμα από το σώμα της τ' αφρόπλαστο κυλάει
και πέφτοντας στα κάτασπρα τα ρόδα, εις την ώρα
εκείνη, τα κοκκίνισε με τον αγνόν ιχώρα.

Κωνστ. Φ. Σκόκος, *Εθνικόν Ημερολόγιον του έτους 1899*, Αθήνα 1899, σ. 400.

Ήλιος και θάλασσα. Ανατολή

Βαθιά κοιμάται η θάλασσα η γαλανή ακόμα
και μες στον ύπνο το γλυκό θαρρείς πως μουρμουρίζει
έν' όνομα χαϊδευτικά, σαν κόρη που νομίζει
πως σφίγγει στην αγκάλη της του εραστή το σώμα.

Αχ! Ήλιε, τη λαχτάρα της αν ήξερες, το στρώμα
θεν' άφηνες γοργά γοργά και με ματιά που σκίζει
της ερωμένης την καρδιά, μ' ένα φιλί στο στόμα,
θα ξύπναες την πεντάμορφη, π' απ' τη ντροπή ροδίξει.

Έβγα! Το βλέπω, ξύπνησες, κι απ' τα χρυσά σου μέρη
στέλλεις μπροστά μι' αχτίδα σου βιαστικά να φέρει
την είδηση του ερχομού εις τη γαλανομάτα.

Κι εκείνη αναταράζεται και ντροπαλή κοιτάζει
τον όμορφο τον εραστή, οπού γλυκά της τάξει
να τ' αγκαλιάζει αιώνια τα κάλλη της τ' αφράτα.

Κωνστ. Φ. Σκόκος, *Εθνικόν Ημερολόγιον του έτους 1902*, Αθήνα 1902, σ. 64.

Οι Πιερίδες

Σ' ενός βουνού εξακουστού μια ράχη μαζωμένες,
κοντά στ' αθάνατο βουνό που χύνει εκεί μια βρύση,
εννιά παρθένες όμορφες, δαφνοστεφανωμένες,
παίζουν, γελούν και τραγουδούν, ωραίες σαν την φύση.

Οι ερωμένοι τους μαζί, οι διαλεκτοί στην κτίση,
χαροκοπούν στις λαγκαδιές εκεί τις δασωμένες,
και το βουνό φωτίζεται σαν από ήλιου δύση,
απ' τις αχτίδες που πετούν τριγύρω σκορπισμένες,

στεφάνια που στην κεφαλή ατίμητα φορούνε.
Και πιο ψηλά, σε μια κορφή, σε θρόνο καθισμένος,
ο Μουσηγέτης τις κοιτά, κι αυτός στεφανωμένος·

και στη θωριά τη μαγική εκείν' αναγαλλιάζει
και στ' αναγάλλιασμά του αυτό οι κορυφές γελούνε,
λαμποκοπά ο Παρνασσός και σα διαμάντι μοιάζει.

Σάλλιγξ, 1.1.1905.

Ευγένιος Ζήνων (1876-1929)

Τραγούδια (II)

Κανείς· μονάχα συ κι εγώ στο ερημικό ακρογιάλι·
γλυκοφιλά την αμμουδιά το κύμα ερωτικό·
φως και σιωπή τριγύρω μας· κάποια σιωπή που ψάλλει
κάτω απ' το φως του φεγγαριού τραγούδι εξωτικό.

Ω ομορφιά υπερκόσμια και ω ουράνια κάλλη·
ακούς των ήχων το γοργό κι αθώο κυνηγητό;
'Όχι; Εδώ στα στήθια μου ακούμπα το κεφάλι
κι άκου· οι παλμοί μου έγιναν του τραγουδιού η ηχώ.

Κρίμα· η χρυσή του φεγγαριού σ' επλάνεψε η αχτίδα
και μακριά μου οι λογισμοί πετούν και τα όνειρά σου
και το τραγούδι ανείπωτο για σένα θα σβηστεί.

Κι αν στα γλαρά τα μάτια σου λευκό ένα δάκρυ είδα,
κι αν μ' άγγιξαν τρεμουλιαστά τα κρινοδάχτυλά σου,
ξένη στους πόθους μου έμεινες, στους πόθους σου πιστή.

Ο Νουμάς 328 (25.1.1909) 4.

Ονήσιλος

Στον κάμπο τον σιωπηλό χλωρό, χλωρό χορτάρι
σκεπάζει των παλληκαριών τα όμορφα κορμιά·
λευκανθισμένη επάνω τους σκορπά ονειρού χάρη
αδρή σε πλούσια βλάστηση και μύρα η λεμονιά.

Γύρω τριγύρω η σιωπή τού πιο σεμνού θανάτου·
κάθε ζωή τον άγιο τον χώρο παραιτά,
και μοναχά στων λεμονιών τα φύλλα από κάτω
βυζαίνει ανθούς η μέλισσα και φεύγει και πετά.

Πετά και πάει φέρνοντας τ' ολόγλυκο το μέλι
προς κάποιαν ασυνήθιστη, παράξενη κυψέλη·
κι είν' η κυψέλη ενός νεκρού τ' ολόγυμνο κεφάλι!

Ω θαύμα! Λίγα χρόνια πριν από κει μέσα πάλι
στα στήθη εγλυκοστάλαζεν ενός λαού η ελπίδα
ελεύθερη να ξαναδεί τη σκλάβα του πατριδα.

Χρηστάκης Γ. Παπανικολάου, Κυπριακόν Ημερολόγιον, Λευκωσία 1918, σ. 18.

Στυλιανός Θεοχαρίδης (1886-1923)

Μαγδαληνή

Της αμαρτίας σκλάβα από καιρό
απ' το φρικτό το κρίμα κουρασμένη,
γονατιστή, χαμαί στη γη σκυμμένη,
κλαίει σαν κλαίει στην κούνια το μωρό.

Μοσόγυμνη, με πόθο στην ψυχή,
όχι το λάγνο πόθο που πεθαίνει,
τον πόθο της μετάνοιας π' ανασταίνει,
την ταπεινή της κάμνει προσευχή.

Και μένει ολοήμερίς γονατιστή,
ο πόνος αυλακώνει την καρδιά της
και πλημμυρίζει απ' τα δάκρυά της.

Έχ' η ψυχή της με τα δάκρυα λουστεί
και από κάθε κρίμα εκθαρίστη·
Μαγδαληνή, θαυμάζω σου την πίστη.

Ποιήματα, Λάρνακα 1925.

Παύλος Βαλδασερίδης (1892-1972)

Ανάπλασις

Σ' έν' ακρογιαλί που ύψωνε λατρείες προς τη σελήνη
το χέρι σου με χάιδευε λευκό, απαλό σα φως.
Ουρανοστάλαχτη παντού απλωνότανε γαλήνη,
μες στην καρδιά μου σβήνονταν ο πόνος ο παλιός.

Μυρωδικού στην αμμουδιά ξέσκεπα βάζα οι κρίνοι,
χαμένα από τη θάλασσα τα κύματα κι ο αφρός.
Αντίχρου μου άνοιγε ήρεμα του όμορφου λόγου η κρήνη,
και στις σιωπές, ως αύρας πνοή, βιολιού περνούσε αχός.

Πόση ομορφάδα στάλαξε μες στην ψυχή μου τότες!
Τα λόγια πέφτανε απαλά σα λουλουδένιες νότες.
Τα μάτια σάμπως έβλεπαν εικόνες μυστικές.

Στο τέλος η βαθιά σιωπή σ' όλο τον κόσμο εχύθη.
Τότε ήρθε η χαύνα η έκσταση σαν όνειρο και λήθη
κι ανάμεσα εσταθήκανε γης κι ουρανού οι ψυχές.

Η αγάπη της ομορφιάς, Λάρνακα 1921, σ. 25.

Δημητρός Μ. Δημητριάδης (1892-1964)

Από τα σονέτα της «Αλυσιδίτσας» (IV)

Παράτα το τραγούδι σου, αηδόνι,
που φέλνεις θλιβερά το μεσονύχτι
τυλίγοντας τη νύχτα μες σε δίχτυ
αρμονίας· σε λίγο ξημερώνει·
τ' άσπρο φως ολοένα και σιμώνει·
τ' αντικρινό παράθυρο ανοίχτη,
καιρός πια να πάψει το ξενύχτι.
Μαζί με την κόκκινη ανεμώνη
και τ' άλλα τα χιλιόειδα λουλούδια,
Εκείνη θα βγει να χαϊρετίσει
την αυγή με ολόχαρα τραγούδια·
κάθε φωνή θλιμμένη ας σιωπήσει!
Είν' ώρα που τα λούλουδα ξυπνούνε,
όσοι πονούν ας παν να κοιμηθούνε...

Αθήνα, 20.11.1915. Με το ψευδώνυμο Αιμ. Κάτων.

Είν' ένας πόθος

Είν' ένας πόθος πάντα στην καρδιά μου
που μου σκλαβώνει θέληση και σκέψη,
τί κι αν ζητά η ψυχή μου να πιστέψει
πως είν' η μόνη αφέντισσα κυρά μου·
μη δεν κοιτώ στο ξύπνιο, στα όνειρά μου
ποια δύναμη μπορεί να διαφεντέψει
το είναι μου και ποια μπορεί να ζωντανέψει
τη νέκρα που απλώνεται μπροστά μου.
Στη ζωή, που περνώ σαν ερημίτης,
αφέντισσα κυρά μου, η δύναμή σου
που τραβά σαν δυνατός μαγνήτης
και βρίσκεται στο ηδονικό κορμί σου,
και δούλος σου εγώ που γονατίζω
και τίποτα δικό μου δεν ορίζω.

Ο δρόμος της ηδονής

Κι οι δυο χειροπιασμένοι σαν παιδάκια,
στ' αλαργινό παλάτι προσπαθούμε
κάθε λίγο με λαχτάρα ν' ανεβούμε·
μας μαγεύουν τα χρυσά τα πετραδάκια
που στρώνουν τα ολόφωτα σοκάκια
χαρούμενοι κι οι δυο που θα διαβούμε,
τα τραγούδια που θα λένε σαν πατούμε
απάνω τους με δύναμη, με κάκια·
μας τραβά το παλάτι που φαντάζει
κι ο δρόμος ο πλατύς ο φωτισμένος,
κι η Ηδονή γλυκά που μας φωνάζει:
«Εδώθε ο κάθ' ευτυχισμένος»·
μα κει που προχωρούμ' αγκαλιασμένοι,
καθένας μας γιατί πίσω να μένει;

Σ' ένα διάβα

Αλαφροπέταμα πουλιού και γιασεμιού ευωδία,
και κρινού αχτινοβόλημα σε διάφανη αυγή,
το διάβα της πανέμορφης σε φορεσιά λευκή.
Τί κι α βουίζει γύρω μου η ανθρωποτρικυμία;

Βραδιού καλοκαιριάτικου απόκοσμ' ηρεμία
μεμιάς απλώθη μέσα μου· όμως να 'ταν εκεί
για πάντα να βασιλεύεις, πονετικά σκυφή,
στου πόνου την ολόγιομη, ξεχειλισμένη υδρία.

Σα χάδι ν' απαλογλιστράς, σα σύγνεφο να σβήνεις,
σαν μυρουδιά να χάνεσαι σε μια ονειροζωή,
διπλόχαρη ιέρισσα μιανής γλυκούλας θλίψης·

κι όθε περνάς ανάρηρ στο διάβα σου ν' αφήνεις
μιας δύναμης υπέροχης την πλάστρα την πνοή
σ' ό,τι θ' ανθίσει μέσα μου ή σ' ό,τι θα συντρίψεις.

Βήματα στη χλόη, Κύπρος 1923, σσ. 61, 62, 65.

Λεωνίδας Παυλίδης (1893-1957)

Ορέστης (I)

Των θεών απόλειπέ σε η προστασία!
Σαν τί να προσδοκάς και τί προσμένεις
πάρεξ των Ερινύων τη μανία
στην κόλαση που σύρτηκες και μένεις;

Ορέστη! το βαρύ το βρύχος θεία
βουλή σου το σκορπάει. Της ξακουσμένης
γενιάς σου καθαρός η τιμωρία,
μην το ρωτάς. Και σύρε της θρεμμένης

στο φως ματιάς σου το θολό μαγνάδι
στην άτρυγη φθορά. Και στο σκοτάδι
περπάτει θαρρετά και γερά σφίξε
στ' αντρίκειο χέρι το λεπίδι ως χάδι.
Θυμήσου τον πατέρα σου! Κι ομάδι
τους δυο μοιχούς σ' άλικο κύμα πνίξε...

Ημερήσιος Κήρυξ, 15.4.1923.

Ιφιγένεια

Βάλε στο νου σου τη χαρά ακέρια
και πάλλοντας ολόβαθα ανασείσου
και σκιά μακαρισμένη πια, τα χέρια
υψώνοντας στα πράα μου μεσημέρια
στον που θα σε κινεί άνεμό μου αφήσου...
Κι ως φτάσεις στον ψηλό βωμό μου, πλέρια
χάρου τη σάρκα σου μες στην ψυχή σου,
λευκός σα θα μαδά στα φωταγέρια
ανθός η φλογοδαμασμένη ορμή σου...
Κι απέ τον μυστικό χιτώνα ντύσου
και των λαμπρών οινών τα περιστέρια
ηλιοφεγγάτη ακλούθα τα στα εσπέρια
θάμπη για την Κολχίδα, απόφασή σου
όντας να ζεις αχράντων θυσιών ιέρεια.

*Κυπριακά Γράμματα 3 (1937) 312 [= Λεωνίδας Παυλίδης, επιμ.
Κρήνη Παυλίδου, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2004, σσ. 92-93].*

Γιάννης Σταυρινός Οικονομίδης (1894-1980)

Φιλία

του Λεωνίδα Παυλίδη

Φιλία, πώς σε λαχταρώ, κι ωιμένα,
φοβούμαι μη ως την ύστατη πνοή μου
τα ουράνια σου δώρα μείνουν ξένα
για την πολυθλιμμένη τη ζωή μου.

Σ' αποζητώ ωσάν τα ηλιοκαμένα
αγρίμια της αμμόστρωτης ερήμου
γυρεύουν τη δροσιά στα ξεραμένα
βροχοπήγαδα, η άθλια ψυχή μου

καίεται μέσα στ' απλήρωτού της πόθου
την κρύφια λαύρα π' αχ, ποιος θα τη σβήσει,
'πό ποια ψυχή δροσιά θενά ν' αναβλύσει

τόση που άλλη να μπορεί να δροσίσει;
Γέρασε ο κόσμος· ω, ποιος θ' αναστήσει
την κρύα την αναίσθητη καρδιά του;

Κομμάτια της ψυχής μου, 1920 [= Ποιήματα, Λευκωσία 1986, σ. 147].

Καλότυχος

Καλότυχος όποιος παιδί πεθαίνει
πριν τον κουράσει ο βίος ξαποσταίνει·
καλότυχος, γιατί δεν έχει ζήσει
τον ίδιο εαυτό του να θρηνήσει.

Αλίμονο ο βίος δεν μας ραίνει
τριαντάφυλλα. Μ' αγκάθια, φίλε, υφαίνει
στεφάνι για καθέναν η σκληρή ζήση,
ως μόνη κλήρα πῶχει να χαρίσει.

Κακότυχος είναι όποιος έχει μείνει
ν' ακούει του καημού την πλούσια κρήνη·
κακότυχος εκείνος που την ώρα
των γέννων του δεν πέθανε, και τώρα
τα πάθη του έχει μόνο να ιστορήσει
και όχι τους νεκρούς του να θρηνήσει.

Από τη μοναξιά μου, 1923 [= Ποιήματα, ό.π., σ. 86].

Γλαύκος Αλιθέρης (1897-1965)

Ηγησώ

Παρθένα, που σε γλίτωσε απ' του Χάρου
τα χέρια και σ' ανάστησεν η σμίλη
στην όψη του κατάλευκου μαρμάρου,
να ζεις κάποιον υπέρτατον Απρίλη,

σύφυχα τέτοια τύχη, αλήθεια, χάρου!
Γιατί ο καλός, που σ' όνειρα σου εμίλει,
κι α δεν ήρθε, στο πείσμα του κουρσάρου
Θανάτου που σε πήρε, του λαού θρύλοι,

τ' όνομά σου, αθάνατο να μείνει
έκαναν στη ζωή· ώσπου ο καλλιτέχνης
σε ανάστησε στα Ηλύσια της Τέχνης.

Και σύμβολο σ' ατέρμονη γαλήνη
καρτεράς (ω, η αιώνια απαντοχή σου!)
τον εκλεχτό που πόθησε η ψυχή σου.

Γαλανά δαχτυλιδάκια, 1919 [=Επιλογή..., Κύπρος 1976, σ. 29].

Εις εαυτόν

Θα φέγγεις στους αιώνες των αιώνων,
αν είναι αληθινό, Ποιητή, το φως σου·
και δάφνη αν δεν κοσμεί το μέτωπό σου
και τη δόξα αν δεν γνώρισες των θρόνων.

Σου πρέπει ο φωτοστέφανος των πόνων,
ω σιωπηλή ψυχή, που στον εαυτό σου
έπαθλο τάξεις μοναχά το: υψώσου
πιο πάνω από τα μέτρα των κανόνων

των ανθρωπίσκων! Κι αν της μοχθηρίας
σε πλήγωσαν φαρμακωμένα βέλη,
θα 'ρτει κι ένα αύριο· τώρα μη σε μέλλει.

Χλεύαζε τον Απόλλωνα ο Μαρσύας...
Μ' αλλάξανε οι καιροί, κι αντίς η οργή σου,
η απλή συντρίβει περιφρόνησή σου!

Αβγή 12 (Μάρτ. 1925) 277.

Τα σονέτα της Εύας (II)

Δεν θα ῥθουν τα τραγούδια μου για σένα
σαν έφηβοι ωραίοι, στεφανωμένοι
με ανθόκλαδο αγριλιάς και μεθυσμένοι
από τα πλήθη τα ξεφρενιασμένα

των σταδίων. Δειλά, ταπεινωμένα,
θα σου μιλά η ψυχή τους η θλιμμένη,
σα μιας γυναίκας που άλλο δεν της μένει
παρά να κλαίει σε πόδια αγαπημένα.

Κι αν δεν σου φέρνω στέμμα και πορφύρα,
στα πόδια σου τα εξαίσια σκορπά μύρα,
σα λήκυθος που ράγισε, η καρδιά μου.

Ξεχνώ μπροστά σου κάθε περηφάνια,
κι η συντριβή μου είναι χωρίς μετάνοια,
έστω κι αν ξεχαστούν τα δάκρυά μου.

Απλή προσφορά, Αλεξάνδρεια 1929 [=Επιλογή ..., Κύπρος 1976, σ. 61].

Ο ζίζιρος

Έτσι ῥτραούδαν το φτωχόν ζιζίριν:
«Γεννιούμαι στην χαράν του Μά', τζαι δκια μου
το φως του, τζαι ροδεύκεται η καρκιά μου,
τζ' είμαι κκεφλής σγοιαν να 'χω παναῦριν.

»Μέλλει μον αν με κόφτει· ούλλα χαζίριν
μπλάσκω τα, τζ' εμέν' εν ῥδρώννουν τ' αφκιά μου,
για τον σειμώναν τζαι για τα παιδικιά μου
που, τζ' αν πεινούν, ας παίζου κκουσαντήριν.

»Ίντα ῥφελά τ' αγκάδκια τζαι τ' ασκόπα
για νακκουρίν καττίκκιν; Έν σου το 'πα
ούλλοι έναν ψόφον έχουμεν, λιμπούριν;

»Στην γην μέ ζιουν μέ σαίρουνται οι κούνοι.
Στ' όμορφον φως κκουεύκω εγιώ, μα εσοῦνι
ζεις σε μια τρύπαν μαῦρην, στο πισσοῦριν».

Επιλογή..., ό.π., σ. 184.

αγκαδικιώ: παρατηρώ
ασκοπώ: ψάχνω
δκιο: δίνω
εσοῦνι: εσύ
ζιζίρος, ζιζίριν: τζιτζικας
καττίκκιν: προσφαί
κκεφλής: κεφατός
κκουεύκω: σταθμεύω,
καταλύω
κούνος: τεμπέλης
κκουσαντήριν: κκουτσό
λιμποῦριν: μυρμήγκι
μέλλει μον (μέλλει μου):
μήπως, άραγε
μπλάσκω (εμπλάζω):
πλησιάζω, συναντώ,
βρίσκω
νακκουρίν: λίγο
πισσοῦριν: σκοτάδι
ροδεύκομαι: γίνομαι
νέος, ξαναγιάνω
χαζίριν: έτοιμα
ψόφος: θάνατος

Διογένης Γεωργιάδης (1897-1969)

Στον βιολιστή Παγανίνι

Η τέχνη σου στους θνητούς απρόσιτη η θεία
μυστικόπαθη αλήθεια σαγήνη σκορπά,
αφάνταστη το ιλιγγιομόλο τόξο μαγεία
απ' τα παντοδύναμά σου δάκτυλα τραβά.

Και τη σέρνει σε λογικά και σε ψυχές όπου
πέταλα και στήμονες στο απολλώνιο φως
ξανοίγουν στα πλαίσια μέσα χρόνου τόπου
πάθους κυκεώνες! Των μουσών ο θείος πυρσός.

Αγάλλου και γαλήνευε, τρανέ Παγανίνι,
κάτω απ' τα φύλλα της δάφνης του Πανθέου
των ηρώων της τέχνης. Στον κόσμο άλλη αν γίνει

δόξα, απ' τη δική σου μόνο ο κόσμος ενεός
ανατριχίλες ενθουσιασμού ενθέου,
που συ εδημιούργησες ο Μάγος ο Θεός.

Φλόγες του πάθους, Πάφος 1955.

Άγης Βορεάδης (1898-1981)

Από τους «Καημούς που ζούνε» (4)

Της πίκρας το ρημόστρατο δικό μου,
τις αγκαθιές του όλο και τρυγάω
μαθές ακλουθητής του μαύρου νόμου
πιστός εγώ... και πάω κι όλο πάω...

Ασύντυχη μιαν άκρη, γνέφια πλήθια
νυχτιά καταμερίς, σα φρενιασμένα
ματώνουν και πονούν τα ριζολίθια
και λυτρωμό κανένα και κανένα...

Ξαστέρια καμιανή σε τέτοια ζήση,
κι αναμεσίς τα χρόνια ροβολάνε...
τη μανιασμένη βια τους να κρατήσει
τίποτις δεν βολεί... Γραμμένο θα 'ναι

ώς τα στερνά τη θλίψη να βαστάω
μονάχο βιος, καλή, που σου χρωστάω.

Ανδρέας Σ. Ιωάννου, *Ανθολογία κυπρίων ποιητών*, Αθήνα 1951, σ. 46.

Ξάνθος Λυσιώτης (1898-1987)

Umberto

Φτερουγιστή σαν πεταλούδα η νιότη
άφροντη κελαδά σαν αηδονάκι –
μα ξάφνου σκουντουφλά μες στο χαντάκι
της χαράς. Κι αντί από Έρωτα Τοξότη

κυνηγιέται απ' τον Χάρο τον προδότη,
που στέλνει της αρρώστιας το σαράκι.
Κι η ζωή μας γέρνει σαν το λουλουδάκι
που ξεψυχά... Ω, που αφήνεις τη ματαιότητα,

γλυκέ μου φίλε, χαίρε από τα μάκρη!
Τί καυτερό της μάνας σου το δάκρυ!
Μα εγώ δεν θα σε κλάψω. Απ' του Θανάτου

νέος κι ωραίος διάβηκες την πύλη. Κάτου
τέτοιο θα σ' ανταμώνουμε και πάλι
τις νύχτες στων ονείρων το ακρογιάλι.

Εφήμερα, Κύπρος 1937 [= Συγκομιδή (1937-77), Κύπρος 1978, σ. 20].

Σονέτο

Στης άχαρής μου ζωής την αγωνία
τη στοργική σου μου έδειξες ψυχή.
Ω αγγελική του πόνου μου αδελφή,
χλωμής ελπίδας μ' άπλωσες τα ιστία.

Του τρυφερού σου λόγου τη μαγεία
σαν βάλσαμο την δέχτηκα γλυκύ,
σαν ρόδου μοσκοβόλημα βαθύ
σε νύχτας σκοτεινής την ερημία.

Αχ, τώρα που με δέρνει ανεμοζάλη
είναι βουβές της λύρας μου οι χορδές.
Μ' αν ήταν να ευδοκήσουν πια καλές

οι Θεοί για μένα ημέρες ν' ανατείλουν,
για της ψυχής σου, ω, τ' άφταστα τα κάλλη
θείους ρυθμούς στα χείλη μου ας μου στείλουν!

Αυλός και βάρβιτος, Κύπρος 1947 [= Συγκομιδή, ό.π., σ. 60].

Χρίστος Κ. Περισιτιανίδης (1898-1930)

Τί με κοιτάς;

Τί με κοιτάς αδιάκοπα, μικρή,
σαν τύχει και μονάχο μ' αντικρίσεις;
Με τη ματιά την τόσο τρυφερή
βουλήθηκες σαν τί να μου ζητήσεις;

Λαχτάρησες αγάπη ν' αποχτήσεις
από εμέ του πόνου το παιδί;
Αθώα. Την ψυχή σου να σφαλίσεις
μες στην καρδιά μου μ' έρωτα κλειδί;

Μη μου ταράξεις, όχι, τη ζωή
την ήρεμη, που θέλω να περάσω.
Με τη γλυκιά ματιά μπορεί να χάσω
ό,τι τον βίο μου κάμνει ευτυχή,
τον έρωτα μαζί σου θενα λάβω,
κι αλίμονο στον δύστυχο του σκλάβο.

Θαμπές αχτίνες, Πάφος 1918, σ. 43.

Αντώνης Ιντιάνος (1899-1968)

Χωρισμός απάντεχος

Άνοιξε τ' άνθι της ερμιάς κι απ' την οσμή του γύρα
οι μέσα κόσμοι μου σωπάν μουγγοί κι αλαφιασμένοι,
κι άρχισε ο μάβρος χωρισμός πά' στην πικρή του λύρα
με θλιβερό κελαηδισμό τη θλίψη μου ν' αφξάινει.

Κι όπως τα μάβρα σύγνεφα που στέλνει κακιά μοίρα
και της ουράνιας ρήγισσας νομίζει πως μικραίνει
τη χώρα, ενώ το χλόμισμα αφτή σκορπά τριγύρα,
έτσι τους άγριους λογισμούς κι η αγάπη μου μαραίνει.

Μιας απολλώνιας ομορφιάς τ' αστέρι μ' ακλουθάει
κι η αχτιδιά του σμίγοντας με τη δικιά μου μόνο,
μα δέφτερη απ' τα μάτια μου η αγάπη ξεπετάει.

Τώρ' αποξενωθήκαμε, τρυγόνα, με τον πόνο
του σμιξιμάτου· η αβγή σε λίγο αργοχαράζει,
π' όλης της πλάσης το δροσιό μέσα μας θα σταλάζει.

Στοχασμός πόνου

Πάντα θολό χινόπωρο μέσα μου βασιλεύει,
κι είναι η καρδιά μου πέλαο κυματογιμισμένο,
το κάθε άνθι της χαράς αρχίνησε να ρέβει
κι απόμεινα δεντρί γυμνό, βορειανεμοδαρμένο.

Κι όπως το κύμα που κυλά καμαρωτό, αγριέβει
και σαν παρούτι άναψε και σπάει λυσσασμένο,
έτσι πεθαίνει ο πόνος μου όντας γοργοθεριέβει
βρίσκοντας μνήμα – ως μ' αφρό – ρυθμοστεφανωμένο.

Τί κι αν βουίζουν γύρω μου της εκκλησιάς οι θρήνοι
για κείνο που ξεφύγησε; Όλα ψεφτιά και πλάνη:
Ο αδερφός του θάνατου, ο ύπνος, μου το δείχνει...

Κι εγώ εις το λυπητερό τραγούδι ένας στόνος,
που η ανθρώπινη πνοή αρμονικά το φτιάνει:
θέλω να σβήσω σαν αχός, ως ο δικός μου πόνος.

Φιλοσοφικά και Φιλολογικά Χρονικά, Λευκωσία 1919, σ. 114. Με το ψευδώνυμο Άκας Λόγγος.

⌘

Γιάννης Λεύκης (1899-1991)

Φόβος

Τη ζωή μου την τρώει ένα μαράζι,
πίκια και καημός κάθε χαρά μου,
κάθε που σε σκεφτώ, τα γόνατά μου
λιγάνε, κι η καρδιά μου μαραγκιάζει.

Θάνατε, σε φοβάμαι. Ανατριχιάζει
το κορμί μου. Τα πλατιά φτερά μου
δίχως ορμή, δετά. Τα κόκαλά μου
τα τρυπάει το κρύο και τ' αγιαζι.

Σε φοβάμαι, τρέμω. Σαν το πελαργόνι
που μαδάει τα φύλλα του τ' αγέρι,
θα μαδήσουν οι πόθοι μου κι οι πόνοι,

κι ένας άνεμος θα τα πάει και θα τα φέρει
τα ονειράτά μου μακριά, στα στενορύμια
θα τα κλωτσάνε οι μάγκες σα φοφίμα.

Αβγή 1 (Απρ. 1924) 7 [= Στεναγμοί και πόθοι, Κύπρος 1935, σ. 110].

Καλόγερος

Στη μονάξια του κελιού του έχει γείρει
χρυσόφωτο ένα δειλί, να δροσίσει
στο βιβλίο το πάθος του· χασίσι
τ' ανίερο χαρτί σκλάβο τον σύρει

στου πόθου για τη σάρκα. Πόθοι στείροι,
που μέσα του τους είχε αποκοιμίσει,
ήρθε το πάθος τώρα να ξυπνήσει,
το πάθος το τρελό. Στο παραθύρι

γερμένος ο καλόγερος δακρύζει·
στο γόνα του βιβλίο απαρατάει,
μα τ' άγνωστο που μέσα του κρατάει

τον ξυπνημένο νου του βασανίζει
και λέει του: «Τί κλαις; Το ράσο σκίσε
και πόθησε κι απόλαψε και ζήσε».

Αβγή 3 (Ιούν. 1924) 57 [= Στεναγμοί και πόθοι, ό.π., σ. 109].

Πάνος Παπαδόπουλος (1900-1965)

Αροκάρια

Δέντρο οπού ορθάνοιχτα κρατείς πάντα τα κλώνια
σα χέρια που ικετεύουνε κάτι απ' τον ουρανό.
Μα έτσι όλο τί ζητάς; Ψηλώνεις με τα χρόνια
μ' ένα του Μάη ανθόκλαδο κι αγέρι εαρινό.

Και ξέρω ότι λαχταράς στους κόρφους σου τ' αηδόνια
που θα 'ρτουνε ένα πρωί ή κάποιο δειλινό...
Όμοια σαν τα κλώνια σου φουσκώνουν τα πλεμόνια
και ρυθμικά τα χέρια μου ανοίγω και πονώ...

Μακάβριο δέντρο! Τί ζητάς, ωστόσο, ειρηνικά;
Ζητάς την πίκρα εδώ της γης ή τη χαρά του απείρου;
Ρώτα κι εμένα θα σου πω: Κάλλιο είν' η ζωή του ονειρού.

Μα στάζουνε και στάζουνε τα δρόσα την αυγούλα,
δάκρυα που τα χύνουνε δυο μάτια μυστικά...
και σου δροσολογίζουνε την όμορφη κορφούλα.

Τα άμοιρα, Λεμεσός 1935, σ. 38. Με το ψευδώνυμο Όρθρος Αττικός.

Χριστόδουλος Γαλατόπουλος (1902-1953)

Τα επιθαλάμια

XI

Απλά είναι τα τραγούδια μου, και πένα απλή τα γράφει,
τρόπους απλούς είχες και συ, απλή σε όλα σου η κλίση,
απλά μιλούσες κι άδολα σαν την καθάρια βρύση
που δροσερά ποτίζει αργά το ταπεινό χωράφι!

Δεν έπλεξα ρυθμούς φκιαχτούς· σε απλή σχάλισα πέτρα·
σε ψήλωσα ολοζώντανην στο απλό μου εδώ τραγούδι
σαν ήσουν απονήρευτη και απλή, ένα λουλούδι,
δίχως στολίδια торνευτά και δουλεμένα μέτρα!...

Με της αυγής το ράντισα δροσιά αγνή απ' το λόγγο,
πά' στου γιαιού μας το ρυθμό τα τόνισα να σου αρέσει –
τι αγάπαγες της θάλασσας τον άγιον απλό της βόγγο
κι είχες απλή περπατησιά και απλή στη γη μια θέση.

Γι' αυτό και το Τραγούδι μου, απλό σα μάρμαρο άσπρο,
θα σε φυλάει απ' τη φθορά σαν άπαρτο ένα κάστρο!

XIV

Τον χρόνο πάλι αγάπησα, τον πιο σκληρό δυνάστη,
τι μου άρχισε ο καλόγνωμος το δρόμο μου να φάχνει,
την άβυσσον αγάπησα, τι μέσα της κρεμάστη
η χλομερή αγαπούλα μου σαν πυρωμένη αράχνη!

Όλο τον κόσμο αγάπησα, τι πια της ζωής σου ο δρόμος,
αγέρα, γη, φλόγα, νερό, καλούς, κακούς ποιους φτάσει,
στο μυστικό σου μάκρεμα τους πυροζώνει ως νόμος
και νιώθω την αγάπη σου να καίει όλη την πλάση!

Και αγάπησα και τη νυχτιά με το βαρύ σκοτάδι,
τι μου θυμίζει, ω λυγερή, τα δυο μάβρα σου μάτια!
Τ' άστρα που σβήνουν στο κενό και χάνονται κομμάτια,
τι της ματιάς σου το υστερνό θυμίζουν μου μαγνάδι!...

Παιδί μου, αγάπησες πολύ την πλάστισσά μας Μάνα,
γι' αυτό θ' αλητά και η Ρίμα μου μες στ' Αύριο σαν τσιγγάνα.

Τα επιθαλάμια, Πάφος 1939, σσ. 19, 22.

Τεύχος Ανθίας (1903-1968)

Μελαγχολία

Κατατρεγμένο, δύστυχο πουλάκι τριγυρνώ
μες στην Ζωή την ερημιά με τα φτερά κομμένα
από του πόνου τα σπαθιά. Με μάτωσε – ωμένα! –
κάποιος ζηλιάρης κυνηγός και τώρα, δες, πονώ...

Γοργοκυλά ο καημός βαθιά μου σαν ποτάμι
και συναρπάζει ό,τι βρει, λουλούδια της Χαράς,
σε χάη αβύσσων να τα πά', κομμάτια να τα κάμει
και να ερημώσει άσπλαχνα το σπίτι της καρδιάς.

Αχ! Ψέμα είναι η χαρά· όνειρο που διαβαίνει
σα σύγνεφο ορμητικό, σα λιβανιού καπνός.
Είναι της νύχτας ξωτικό και μόνο πόθους σπέρνει.

Γιά δες! Βαθιά μου σβήστηκε σαν του κεριού το φως
στ' ανέμου το τρικύμισμα. Πικρή μελαγχολία
δέρνει τη μαύρη μου ζωή σαν άγρια τρικυμία...

Νέα Εποχή 6 (1 Δεκ. 1921) 90.

Άσπλαχνος χωρισμός

Σαΐτεψε τη νιότη μου η θλίψη,
την πλήγωσε βαριά, πολύ βαριά.
Τον πόνο τον πελώριο δεν θα κρύψει
η δύστυχή μου κι άμοιρη καρδιά.

Όσ' άνθη μυρωδάτα φυτρωθήκαν
στον κήπο της ψυχής έχουν καεί.
Χλομιάσαν οι χαρές, αχ, μαραθήκαν,
χλομιάζοντας και τη γλυκιά ζωή.

Αγάπης μυστικόχαρα τραγούδια
σβηστήκανε, ξεψύχησαν μεμιάς.
Αχ, κρίμα στα πανέμορφα λουλούδια!

Τα θέρισε με δρέπανο μια μέρα
σκληρός ο χωρισμός. Στροφές χαράς
δεν φέλνει πια της νιότης η φλογέρα...

Λουλούδια της αγάπης, Σκάλα (Κύπρου) 1922, σ. 56.

Άντης Περνάρης (1903-1980)

Σονέτο

Κόρες της Λευκωσίας χρυσοχέρες,
που πριν η αυγή ροδίσει εσείς ξυπνάτε
κι αγιάζετε της νιότης σας τις μέρες
στον αργαλειό ανυφάντρες ή αν κεντάτε·

κι άγουροι νιοι που αφήφιστα φοβέρες
και μπόρες αντικρίζετε ως ορμάτε
σηκώνοντας ψηλά ιερές παντιέρες,
δική σας η ζωή που δεν δειλιάτε·

τούτη η συγκρατημένη πολιτεία
σας θρέφει, αλήθεια, μ' αίμα και μ' ατσάλι
μέσα στη λιλιπούτεια της αγκάλη,

σαν δένει στα παλιά ακριβή λατρεία
όσο καμιά στον τόπο ετούτον άλλη,
κι απέραντη καρδιά μέσα της πάλλει.

Καλλιρόη, Λευκωσία 1959 [= Επιλογή..., Λευκωσία 1982, σ. 15].

Αιμίλιος Χουρμούζιος (1904-1973)

Ερωτικά αφιερώματα (I)

Μιαν άνοιξη θερμή δεν θα ξεχάσω,
Καλή μου. Όταν ο αγέρας θα φουσκώνει
του καραβιού μου τ' άρμενα, θ' απλώνει
ο νους μου ν' αγκαλιάσει ό,τι θα χάσω.

Του ταξιδιού συντρόφισσα θα πλάσω
πιστή τη θύμησή σου, για να ισκιώνει
τον άπειρο ουρανό που θα θολώνει
μακριά, στη ξένη χώρα που θα φτάσω!

Ταξιδευτής κι ο νους μου θ' αυλακώνει
μια θάλασσα γαλάζια και σπαρμένη
κρινάνθια που σκορπάς, Αγαπημένη,

κανίσκι απ' την ποδιά σου. Και θα ζώνει
μια κάμαρη με ρόδα μαραμένα
πού ζήσαμε τρελά κι αγαπημένα...

Σάλπιγξ, 6.2.1926.

Τα σονέττα της λευτεριάς (I)

Δεν θα 'ναι το τραγούδι μου παιάνας
ανάξιας αντρειάς και στείρος θρήνος,
μήτε πικρό σα μοιρολόι μάνας,
αγνό, όπως δάκρυο θερμό, ούτε κρίνος...

Δεν θα 'ρθει όπως τραγούδι δροσισμένο
απ' τις ανάβρες των ρυθμών, των στίχων,
μήτε σε νότα μουσικής γραμμένο
με τα παιχνίδια της φωνής, των ήχων!...

Σκοπούς αταίριαστους θα συντροφέψω
– δετή σε στίχο την ορμή μου –
και με τη ρίμα τους αητούς θα ζέψω,
που στα ψηλά πετούν απ' την ψυχή μου.

Μα θα 'ναι το τραγούδι συμφωνία,
στο δάκρυ μου το γέλιο μι' αρμονία!

Λογοτεχνική Επιθεώρηση 2 (Μάρτ. 1927) 21. Με το ψευδώνυμο Αντρέας Ζευγάς.

Θεόκλητος Σοφοκλέους (1905-1964)

Η καρδιά μου

Σκληρύνανε τα χρόνια την καρδιά μου,
και στης ζωής τις χάρες άχαρη απομένει·
σαν ίσκιος μοιάζουν όλα που διαβαίνει,
κι ανήμπορα τα νιώθω τα φτερά μου.

Ο πόθος στην ψυχή μου αργοπεθαίνει,
κι ονείρατα οι λαχτάρες μου φαντάζουν,
που σαν φωνές αλλόκοτες με κράζουν
να βγω απ' το μονοπάτι που με σέρνει

η μοίρα μου η ανθρώπινη· και τώρα
προσμένω η στερνή μου να 'ρθει η ώρα
πότε με ταραχή και πότε με γαλήνη.

Μίσος απ' την καρδιά κι αγάπη σβήνει,
σαν να την ξέπλυνε αναπάντεχη μια μπόρα
κι ανήμπορο να ζήσω πια μ' αφήνει.

Κυπριακά Γράμματα 129-130 (Μάρτ.-Απρ. 1946) 268. Με το ψευδώνυμο Θ. Τάνταλος.

Πυθαγόρας Δρουσιώτης (1908-1986)

Ο Γανυμήδης

Λαμπρός μες στους αιώνες, πάντα νέος,
στα θεϊκά τα δώματα θα μένει...
για να κερνά το νέκταρ που ανασταίνει
ο Έφηβος της Τροίας ο πιο Ωραίος.

Κι ανάμεσα στων θείων μορφών το κλέος
με μύρα η πάσα χάρη θα του ραίνει
την κόμη τη ροδοστεφανωμένη,
μακριά από της φθοράς το απαίσιο δέος.

Γι' αυτόν, των ποιητών θα κρούει η Λύρα,
αμάραντη μια δάφνη να κρατήσει,
κι από την ομορφιά κάτι να κλείσει

σε στίχο, όπως σε βάζο τα λουλούδια.
Και πάντα θ' αντηχούν γλυκά τραγούδια,
πάνω απ' τον χρόνο, πάνω από τη Μοίρα.

Αλεξανδρινή Τέχνη 8 (Ιούλ. 1928) 288.

Από τη σειρά «Θείες βλαστήμιες»

Προλογική Τριλογία (I)

Τί κι αν στα μάτια του χυδαίου φαντάζω
έναν μικρό και καταφρονημένο,
μέσα στα στήθια κλειω αντρεία και σθένος
και πάντα κάποιο θρίαμβο αλαλάζω.

Κι αν σε καημών κυκλώνες τυλιγμένος,
ο πόνος μου θεριό που το δαμάζω
κάθε ομορφιά είμαι άξιος να θαμάζω,
μιας Μούσας εκλεχτής ο αγαπημένος.

Ένωσα τη χαρά μιας θείας φιλίας,
και του έρωτα με σφράγισε η λαχτάρα.
Μπορώ την Λύραν άξια να ταράζω,

του Απόλλωνα τα δώρα εγώ μοιράζω.
Μα φτάνουν στον ανάξιο σαν κατάρα·
λούστηκα στα νερά της Κασταλίας.

Πάφος 7-9 (1943) 101.

Αντίθεση

Στη βιβλική που απλώθηκε γαλήνη
μια μακρινή φλογέρα αχολογούσε·
κι ο μακρινός αγέρας εσκορπούσε
τ' αρώματα που ασώτευαν οι κρίνοι.

Τριγύρω ένθεη χάρη κι ευφροσύνη...
Παθητικά τ' αηδόνι κελαϊδούσε,
και τ' αργυρά τα τόξα της γκρεμούσε
στους κλώνους κάποιας λεύκας η σελήνη.

Απάνω χαμογέλαγαν τ' αστέρια
παίζοντας τ' ασημένια βλέφαρά τους,
τερπνά παραδομένα στα όνειρά τους!

Και μόνο δυο ψυχές σαν αγιοκέρια
λιώναν, και στα δεμένα τους τα χέρια
σταλάζανε τα μάτια δάκρυά τους...

Εκλογή, Λεμεσός 1963, σ. 27.

Σούρουπο στη Λευκωσία

Μενεξελί στο σούρουπο φαντάζει
ο μιναρές, κι οι φοινικιές τριγύρου
ασάλευτες, σαν σ' έκσταση ονείρου,
σε λίμνης καθρεφτιούνται το τοπάζι.

Μες στον μπαξέ της γιασεμιάς το ατλάζι
την ευωδιά σκορπάει τ' άυλου μύρου·
και στα μαβιά τα πέλαγα του Απείρου
ναυαγισμένη γόνδολα ησυχάζει

αυγουστιανό φεγγάρι. Καλοσύνη
και γλυκασμός μες στο γαλάζιο βράδυ...
Κι οι νυχτερίδες ως γοργοπετάνε

μοιάζουνε με ψυχές που αναζητάνε
– αφήνοντας τ' ασφοδελό λιβάδι –
δω κάτω θαλπωρή και λησμοσύνη.

Τοπάζια και βηρύλλια, Λευκωσία 1982, σ. 23.

Παύλος Ξιούτας (1908-1991)

Spleen (Πόθος)

Θέλω τα μάτια της ψυχής μου να τυφλώσω
και να ζήσω έξω από χρόνους κι από τόπους,
πέρ' απ' τη γαλαξία φυλακή των κόσμων,
μακριά όσο μπορώ απ' τους ανθρώπους.

Νιώθω βαρύ τον ουρανό να με σκεπάζει
κι είναι στενάχωρη η άπλα του απείρου.
Τη ζωή μου ολάκερη ταράζει
το κυνήγι κάποιου άπιαστου ονείρου.

Πώς να ξεφύγεις από τα γήινα, και πέρα
στο τέλειο μηδέν, στο παν ν' αναλυθείς
σ' αέρα, φως, σε οπάλια μιας δύσης
που να 'ναι πιο έντονη, πιο ανθρώπινη, πιο ωραία;
Ω! Αν σκέφτεσαι στα σοβαρά ν' αυτοκτονήσεις,
σίγουρα δεν θα κάνουμε παρέα!

Ποιητικά Άπαντα, τ. Α', Λευκωσία 2008, σ. 156.

Λώρος Φαντάζης (1910-1992)

Ιουλιανός ο Παραβάτης

Απ' την Αθήνα πήρε τις ιδέες,
το νόμα απ' την αρχαία την υδρία.
Των σοφιστών οι κρίσεις των σπουδαίες,
σπουδαία των ειδώλων η λατρεία.

Πρέπει να 'ν' οι ενέργειες ραγδαίες,
ν' ακολουθεί σκληρή κι η τιμωρία.
Ποιοι βρίσκουν τις θεότητες χυδαίες,
που του Χριστού στηλίτευε η μωρία;

Δειλά οι βωμοί και πάλι εκλιπαρούνε,
τον ιλασμό ικατεύουν οι θυσίες.
Κι ήσαν αυτά φριχτά κι ανοησίες.

Ο δρόμος πια ξεπρόβαλλε μοιραίος,
ακόμα κι οι χρησιμοί το μαρτυρούνε.
Ένας ο νικητής, ο Ναζωραίος!

Το χρονικό μιας ζωής, Αθήνα, Πνευματική Ζωή, χ.χ. [1952;], σ. 17.

Κώστας Καρυωτάκης

Έλεγος η ζωή, το σθένος, το άσμα,
ωστόσο και της σάτιρας ανθός.
Απ' την αγέλη ευρύτατο το χάσμα,
ένας παρίας άγρυπνος κι ορθός.

Ο γόος των θεμάτων του το φάσμα,
γι' αυτό χύνει το δάκρυ του ο κανθός.
Δεν διαρκεί το πένθος ένα κλάσμα,
καθώς είναι κι ο πόνος βοηθός.

Κραυγή με πεισιθάνατο ένα χρώμα,
της ύλης της φθαρτής ο σαρκαστής.
Απτός λύτης στο πρόβλημα το χώμα.

Αυτόχειρας κι ας ήταν τόσο νέος,
της Μούσας ο καλός της πιο μεστής,
με τον σταυρό και ποιος ο Κυρηναίος...

Σονέττα, Αθήνα, Ρήγας, 1984, σ. 9.

Κυριάκος Ακαθιώτης (1911-1964)

Μούσα

Τ' αρρυθμιστο τραγούδι ρύθμισέ το
της αρμονίας, ν' ακουστούνε οι τόνοι,
κι όπου βοούν οι πίκρες κι όλοι οι πόνοι,
μ' απαλοσύνη, ω Μούσα, οδήγησέ το.

Κι αν άπονα οι σκληροί του κόσμου φτόνοι
του κόψουν τα φτερούγια, ωσάν στιλέτο
πάρε το, ω Μούσα, αιθέρια χάιδεψέ το
και δώσε του πνοή να εμψυχώνει.

Ω Μούσα, της ψυχής μου η θεία εικόνα,
το είναι μου π' ακέριο συνεπήρες,
των παλατιών σου ξάνοιξε τις θύρες.

Στης ζήσης τον πικρόδερτο αγώνα,
που με τραβούνε οι έγνοιες μ' αλυσίδες,
σκόρπιζε μέσα μου γλυκές ελπίδες.

Αλαργινά μονοπάτια, Λευκωσία 1934 [= Άπαντα, ό.π., σ. 155].

Δον Κιχότες

Στον Άγγελο Βάζα

Ονειροπόλοι σ' άτια ιππότες,
σαν ήρωες θρυλικοί με πανοπλίες
σκούριες, κινούνε δικιοδότες
στις γαληνές τις πολιτείες.

Θεαματικοί, γενναίοι Δον Κιχότες,
με χιμαιρικές αυτοθυσίες,
μα είναι οι πιο πιστοί προδότες
οι καραγκιόζικες χειρονομίες.

Σάντσοι εμείς π' ακολουθούμε,
στοχαστικοί στο κάθε βήμα
κοιτούμε πιο πέρα και γελούμε.

Τ' αμαρτωλό τους μνήμα,
Δον Κιχότες με σκούριες πανοπλίες,
γελοίοι στις τραγικές τους κωμωδίες.

Ποιήματα, Λευκωσία 1945 [= Απαντα, Λάρινακα 2008, σ. 249].

Μιαν αβκήν

Στην Ελλάδα της Κατοχής

Ούσσου! Μέν τριβιτζιάζεις. Γιάλι άλι
παρπάτα τζαι πασπάτεβκε βριγτή,
σκούντροι έν' οι τζαιροί, κατζοί τζαι μιάλοι,
τζ' εσου μισικουρούα τζαι φτωσή.

Βρίσσε: Κάμνε την μαννήν. Παίξε πιθκιαβλιν,
τζ' άμαν 'ννα σε ρωτούν περαστιτζοί,
λάλε τους πάντα να ρωτουσιν άλλην,
τζ' εσουνι 'εν ιξέρεις τίποτες, κουτσίν.

Παρπάτα τζαι πασπάτεβκε τζαι τάβρα
την μάβρην στράταν του καμού
τζαι μέν ακούεις άλλου κανενού.

Τζ' εννά 'ρτει τζείνη ώρα που τα μάβρα
εννά τα ββάλεις, να τα πετάξεις μιαν Αβκήν
τζαι να φορήσεις άσπρην πάλε αλλαγήν.

αβκή: αυγή
αλλαγή: φόρεμα
βριγτός: σιωπηλός
βρίσσω: σιωπάω
γιάλι άλι: σιγά σιγά
καμός: καημός
κουτσίν: καθόλου
μαννός: αγαθός, παλαβός
μιάλος: μεγάλος
μισικουρούα: μικρούλα
ούσσου: σιωπή
πασπατεύκω: ψηλαφώ,
ψάχνω
πιθκιαβλιν: φλογέρα
σκούντρος: εχθρός
ταβρώ: τραβώ
τριβιτζιάζω: αδημονώ

Τα παραμύθκια της ζωής, Κύπρος 1947 [Απαντα, ό.π., σ. 312].

Ευγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδα (1911-1997)

Της χαράς

Ήρθα, στην πόρτα σου χτυπάω αγάλια.
Είμαι η Χαρά, που από τον κόσμο λείπει.
Τη μαυροφορεμένη διώξε λύπη.
Φύτρωσα αγνή, πεντάμορφη σαν ντάλια.
Μύρα κι ανθούς φέρνω για τ' ανθογυάλια.
Για μένα ανθίσαν χρώματα όλοι οι κήποι.
Κι αυτοί σου της καρδιάς δικοί μου οι χτύποι.
Έλα, στα μυρωμένα μου τ' αγκάλια.
Για μένα φάχνεις γνέθοντας το στίχο.
Νεράιδα, Λάμια, Ρήγισσα και Μούσα,
με το ρυθμό, τη μουσική, τον ήχο,
τη σκέψη και τον πόθο σου οδηγούσα.
Κατέβηκα στη γη να ζούμε αντάμα.
Είμαι η Χαρά, η Χαρά, το μέγα θάμα!

Λύτρωση, Αλεξάνδρεια 1942 [= Ποιητικά Άπαντα, Λευκωσία 1999, σ. 104].

Κώστας Λαβίθης (1913-1992)

Ένας κάποιος

Έχει καρδιά μ' αισθήματα ακριβά,
που γι' αυτά παλαίει και... πελαγώνει.
Και πόθους που η Χίμαιρα τούς τραβά
ένα ένα και σκληρά τους ξεριζώνει...

Κι όμως μοιάζει, σα διαβαίνει με χαβά,
μορτάκι δίχως έγνοια που πυρώνει·
κι η ευθυμία του σα σκουφάκι που στραβά
σ' ένα κεφάλι απάνω καμαρώνει...

Μα κι όταν της δυστυχίας οι πλοκάμοι
ξάφνου τον κάνουν ευαίσθητον σαν τζάμι
σε μια στιγμή μακρόσυρτης βροντής,

πάλι επεμβαίνει... λέγοντας το κέφι:
Με φάσκελα τη στέρηση όποιος τρέφει
δεν χάνεται ποτέ μεσοστρατίς!...

Νευρικό

Φίλε! Μου φαίνεται πως είμαστε άξιοι
της τύχης μας. Κι ας προσέξουμε καλά:
Ούτε στιγμήν η ζωή μας δεν θ' αλλάξει,
και τα πάθη μας θα γίνουν πιο πολλά,

αν δεν βάλουμε σ' αυστηρή μια τάξη
τα υψηλά μας – πέραν των νεφών – μυαλά!
Ευαίσθητοι, «μη βρέξει και μη στάξει»,
ας πάψουμε πια να 'μαστε. Και τυφλά,

έλα καθώς οι αμόρφωτοι να ζούμε·
ταπεινοί κι εμείς γραφιάδες να γινούμε
μέσα σε κάποιο στο παζάρι εμπορικό.

Αριθμούς να εκκολάπτουμε μονάχα
και μ' όρεξη κι αφέλειαν ενός χάχα
να τρώγουμε το ψωμί γλυκό... γλυκό!...

Βιτρίνες, Κύπρος 1938, σσ. 11, 35.

Αναχώρηση στρατιωτών

Οδυνηρά γαλήνια η θάλασσα πολύ,
κύματα μόνο τού πλήθους τα μαντίλια·
και την πατρίδα του καθείς αναπολεί,
σα να 'ναι κιόλας μακριά, χρόνια και μιλια.

Παραπόνου πολυκύμαντη μια τρίλια
κρυφά τ' απόλυτό μας βάθος πυρπολεί,
του πολέμου τα παμπάλαια πετραχήλια
οι νέες ψυχές να τα φορέσουν δεν βολεί.

Κι η σκέψη μες στ' αβέβαια πεπρωμένα
κρατάει θαμπά τα μάτια, καρφωμένα,
σ' ένα ερώτημα απ' τα ξένα πιο φριχτό:

Πού θα μας βγάλουν του δράματος οι ανέμοι;
Και τρέμει η καρδιά ακατάπαυστα – και τρέμει
καθώς η μύγα στης αράχνης τον ιστό...

Τρυφερή ανταρσία, Λευκωσία 1957, σ. 19.

Τώνης Μελάς (1913-1961)

Σονέτο II

Της άνοιξης το κρούσταλλο ποτήρι
στα χείλη της ψυχής γλυκά το φέρνω
και το μεθυστικό πιοτί του παίρνω
σα μέλισσα του λούλουδου τη γύρη.

Εξώκοσμο στο δάσος πανηγύρι
και χαρωπά τα βήματά μου σέρνω,
στης ξεγνιασιάς τον πόντο παραδέρνω,
του ερωτισμού κρατώντας το ζαφείρι! ...

Με ανθοκλωνιά μυρτιάς στεφάνι πλέκω
και Πάνας τραγοπόδαρος γυρίζω
ή Σάτυρος σε βρύση παραστέκω:

Νύφη παρέκει σα να ξεχωρίζω.
Κι ω, του κεριού τα χείλη της μια φλόγα:
και σταφυλιού γλυκιά τα θέλω ρόγα! ...

Κυπριακά Γράμματα 199 (Ιαν. 1952) 5.

⊗

Αντώνης Ι. Σωτηριάδης (1915-2000)

Η αππωμένη

Ήπού τ' άππωμαν τους το πολλύν που σου 'χαν οι γονιοί σου
εκάμαν σε τζ'αι π'ά' στην γην τα πόδκια 'εν πατάς!
Χαρκέσαι τζ'έν εσει στην γην άλλην καλλύττερην σου,
τζ'ούλες κοροϊδεύεις τες τζ'ούτε τες σ'αιρετάς!

Ήπού τ' άππωμαν εκάμαν σε καβάτζιν οι διτζοί σου,
τζ'αι τώρα σ'ογαν τον τσοούρουλλον ούλον ψηλοπετάς!
Μα μέν μου ψηλοπιάννεσαι τζ'έντζ' είσαι μανισή σου,
όμορφες έχουμεν πολλές, τζ'ας μέν τες πειντάς.

Είπαν σου είσαι όμορφη, της Αφροδίτης μοιάζεις,
τζ'αι πρέπει σου έναν Άδωνη να 'βρεις να παντρευτείς!
Μα τζ'είνους που σε θέλουσιν εσου 'εν τους λοαρχάζεις,

τζ'έτσι εννα μείνεις άπαντρη, να καλοηρευτείς!
Μα τζ'είνοι που σε θέλασιν πιον 'εν θα σε ζητούσιν,
τζ'εννα δακκάννεις το 'ναν σου, τζ'ούλα θα σε πονούσιν!

Τραούδκια του χωρκού, Πάφος 1996, σ. 32.

άπαντρη: ανύπαντρη
άππωμαν: ξιπασιά, έπαρση
αππώννω: παραχαϊδεύω
δακκάννω: δαγκώνω
διτζοί: συγγενείς
καβάτζιν: λεύκα: κάμνω κά-
ποιον καβάτζιν: παραχαϊ-
δεύω
καλοηρεύκουμαι: καλογερεύω
λοαρχάζω: υπολογίζω, λαμ-
βάνω υπόψη
μανισή: μοναχή
πειντώ (πειντίζω): εκτιμώ,
σέβομαι
τσοούρουλλος (τρουλλουρία):
κορυδαλλός
ψηλοπιάννουμαι: μεγαλοπιάν-
νομαι
χαρκούμαι: θαρρώ

Κύπρος Χρυσάνθης (1915-1998)

Ονήσιλος

Γύρα σιωπή χερουβική σταλάζει
σάμπως να μέθυσε από μνήμη η πλάση.
Μηδέ πνοή φυσά μήπως χαλάσει
τ' αδίπλωτο της σιγαλιάς ατλάζι.

Μα ξάφνου μια θροή τα πάντα αλλάζει
με χίλια μύρια μάγια και γιορτάσι,
γιομάτο μουσική που να χορτάσει
την κάθε δίψα, ακούς σαν το χαλάζι.

Στο καύκαλο του μελισσιού η πλημμύρα
μετάλλαξε τον θάνατο σε ζήση
τριανταφυλλένια, γιατί γράφει η Μοίρα

πως στον αιώνα μέλλεται να ζήσει
φυγή λεβέντικη, μισή στα αιθέρια
κι άλλη μισή στα κοσμικά λημέρια.

Μικρές πατρίδες, Λευκωσία 1955 [= Λυρικός Λόγος Α', Λευκωσία 1985, σ. 172].

Σονέττο

– Χιλιόκαλλε, γιατί το στίχο δένεις,
σαν χρυσικός, κλωνιά μαργαριτάρι,
κι όλες τις πλάσες μέσα του ομορφαίνεις,
πες μου ξανθό τραγούδι σαν το στάρι.

– Με λύρα ιωνική γοργό κοντάρι
φάλλω κι αλκές· και μ' αιολική φλογέρα
τον πόθο μεταξένιο και τη χάρη·
και μ' αττικούς αυλούς τη χρυσοχέρα

των αττικών δραμάτων αρμονία.
Σε ποιας πατρίδας, ποιων αχών αγέρα
να σου στολίσω την ωδή χρυσοαπλοχέρα;

– Των τραγουδιών ελληνική η μανία·
σ' όποιας πατρίδας την ωδή αναμέτρα:
ελληνική η πατρίδα και τα μέτρα.

Μικρές πατρίδες, ό.π. [= Λυρικός Λόγος Α', ό.π., σ. 169].

Αυγή Σακαλλή (1916-1979)

Άκου, η φωνή

Άκου, η φωνή του άπειρου με καλεί...
Άκου απόψε πώς λυγάει το κυπαρίσσι,
άκου πώς μοίρεται της νύχτας το πουλί,
λες και θέλει τη φυγή μου να θρηνήσει...

Άκου τ' αγέρα πώςμανιάζουν τα πανιά
και φιδοπαίζουνε στις νύχτας τα πελάη,
άκου το δάκρυ πώς αφήνει η χειμωνιά
στο χιονισμένο μου τ' ανώφλι που πατάει.

Μου έχουνε στήσει απόψε τα στοιχειά καρτέρι,
κι έχει η ψυχή μου με το όνειρο νυχτέρι,
κι έχουν για μέν' απλώσει κύματα οι γιαλοί.

Άκου, η φωνή του απείρου με καλεί,
κοίτα πώς έσβησε της γης μου το λυχνάρι·
ξύπνα κι ήρθε ο αητός της νύχτας να με πάρει!...

Τα χέρια σου!...

Ανάλαφρα τα χέρια σου γλιστρήσαν:
Ίσκιοι από ρόδα μού χαδέψαν το κορμί...
Κι αργά τα μάτια μου στο χάδι τους εσβήσαν,
ύμνοι λατρείας μού γινήκανε οι παλμοί!

Αχνά μ' είχαν τα χέρια σου κρατήσει,
κι έπαλλα και σκιρτούσα σαν πουλί...
Τη γύμνια μου δοξάρια μες στη δύση
ένα παθιάρικο δονούσαν την βιολί!

Όπου φτερά στο σώμα μου ακουμπούσαν,
κυκλάμινα τα χέρια σου σκορπούσαν
τους λάγνους σιωπηλούς σου στοχασμούς!

Τα χέρια σου με σφίξανε το γιόμα,
κι ως θάλασσα μού απόγινε το σώμα,
μια Κύπριδα με λούζανε μ' αφρούς.

Απάνεμα, Αθήνα 1946, σσ. 17-18, 60-61.

Ελευθέριος Ζαχαριάδης (1918-1943)

Σονέττο

Μέσα μου, μέσα μου κόσμοι και ζούνε,
κόσμοι αιώνιοι, κόσμοι σκιές,
μέρες που φεύγουνε και δεν γυρνούνε,
ήσυχες, μέσα μου, νύχτες θολές.

Κύματα, κύματα μέσα μου σπούνε,
νιώθω την άρμη τους σταλιές σταλιές,
άνεμοι μέσα μου κι όλο φυσούνε,
λύπες ανάκατες με τις χαρές.

Ήλιοι που λάμπουνε, χλομά φεγγάρια,
άστρα που σβήνουνε μέσα μου ανάρια,
δέντρ' ολομόναχο στην ερημιά.

Στα βάθια, μέσα μου, κρατώ κλεισμένη
μι' αγγελοκάμωτη μορφή θλιμμένη,
μέσα μου, μέσα μου αγάπη μια.

Ο Μαρσύας

Τ' άκουσες και πήγες· με λαχτάρα
τα καλάμια πήρες τα θεϊκά·
η φωνή σε τράβηξε· η κατάρα
δεν θωρείς πως μέσα κατοικιά;

Τί ωφελούν η λύρα κι η κιθάρα
κι αν θεός τις παίζει μαγικά,
είπες. Των κατώτερων τη φάρα
δεν ψηφά ο θεός όταν νικά.

Κι έγειρες, Μαρσύα, στο μοιραίο.
Μέσα στη σπηλιά τη σκοτεινή
κρέμασαν το δέρμα σου τ' ωραίο.

Κι από τότε πάντα το ποτάμι
π' από κει περνά για σε θρηνεί,
και στην όχθη σιγοτρέμει το καλάμι.

Ελευθέριος Ζαχαριάδης, *Ποιήματα*, Λευκωσία, Μικροφιλολογικά Τετράδια 8, 2009, σ. 10, 16.

L'âme douloureuse

Σβήνει ο πόνος το θαμπό καντήλι της ζωής μας,
πέφτει η σκέψη η φτερωτή στο λήθαργο και πάλι,
κι η αγάπη μας, ολόχρυσο της νιότης μανουάλι,
καίει αγνό λιβανωτό στα βάθη της ψυχής μας.

Έτσι αργά κι αβίαστα αργοπερνά η ζωή μας
και σβήνεται στο πέλαγο μιας άγριας τρικυμίας,
την ώρα που άχαρη η στιγμή της μαύρης αγωνίας
ζώνει ολούθε σύγκορμα τη γέρινη ύπαρξή μας.

Κι όλο κι η σκέψη μας βουτά σ' ατέρμονα σκοτάδια
την αγωνία υψώνοντας σ' ενδόμυχη μανία,
που τη φουντώνει η προσμονή με του καημού τα χάδια.

Κι η σκέψη όλο και σφίγγεται σ' ατέλειωτην ανία,
κι ενώ ερωτηματικά χίλια το νου μας πνίγουν,
μες στην ψυχή μας οι καημοί τον πόνο μας ξανοίγουν.

*Σύγχρονη κυπριακή λογοτεχνία, τ. 2, Κύπρος 1934, σ. 11
[= Ποιήματα, Τετράδιο πρώτο, 1933-34, Κύπρος 1943, σ. 7].*

Σονέττα (V)

Στο τρίσβαθο της σιωπής κάποιας στιγμής πικρής
στα στήθια μου τ' ατσάλινα φώλιασε μαύρη η πλήξη
και πίνει όλη τη νιότη μου – αχόρταγος μπεκρής
π' αποζητάει μες στο κρασί τον πόνο του να πνίξει.

Κοράκι μαύρο η θύμηση βγάζει στριγγιά φωνή,
κι η θλίψη, βάραθρο βαθύ, αντήχηση κρατάει
στην κάποια αλήθεια της ζωής, που ηχώ, λες, μακρινή
δονεί απόψε το είναι μου που στον καημό λυγάει.

Στα τρίσβαθα του στήθους μου, αδέρφι του καημού,
φώλιασε η πλήξη φοβερή σαν άγριο νυχτοπούλι
και μου ανταριάζει την ψυχή, προμήνυμα χαμού.

Και στο κορμί μου ολάκερο, σαν πάνω σε καρούλι,
τύλιξε η νύχτα το μαβί το νήμα της ανίας·
κι αντάμα η νιότη θάβεται σε πέλαγο αγωνίας.

Ποιήματα, Τετράδιο πρώτο, 1933-34, ό.π., σ. 10

Αρχιμανδρίτης Λεόντιος Χατζηκώστας (1918-2004)

Κερύνεια

Κυματοφίλητη μικρή πολίχνη
που τη σκιά κρατάς την παιδική μου,
κομμάτι τραγωδίας απ' τη ζωή μου
στο χάρτη ο λογισμός πάντα σε δείχνει.

Γήλιος που δάκρυ και χαρά μού ρίχνει,
ζωή για μένα εσύ, μα κι η θανά μου!
Στους δρόμους σου ακόμη θα 'ναι ίχνη
απ' τη βλαστήμια και την προσευχή μου.

Στην προκυμαία βλέπω το σχολείο
που το βαφτίσι δέχτηκε το πνέμα,
αμόλυντο απ' το μόχτο και το ψέμα.

Και στο μακρύ σου δρόμο το γραφείο
που η ψυχή μου πικραμένη εθρήνα,
φτωχός γραφιάς, με μια λίρα το μήνα...

Κυπριακά Γράμματα 178 (Απρ. 1950) 118. Με τίτλο «Μικρή πολίχνη».
Υπογραφή: Πάρις Λαγκάδης [= *Μεταίχμια*, Θεσσαλονίκη 1963, σ. 27].

Στίχοι

Γέρασαν στο συρτάρι μας οι στίχοι.
Σαν καθετί κι αυτοί ανθούν, γερνούνε!
Του μαρασμού αγγίζει τους το νύχι
και μήτε τον ποιητή τους συγκινούνε!

Τί λίγοι – αχ! – στους τόσους έχουν τύχη
ζωής αχτίδα ακόμη να φιλούνε!
Σαν γέριχοι ερειπωμένοι τοίχοι,
που επιδιόρθωση δειλά ζητούνε.

Εξάισιες στιγμές που φυλλορόησαν,
φανοί μιας δόξας τώρα περασμένης
κι ίσως μες στην αφάνεια σταυρωμένης.

Νότες φευγαγεριού π' απαλοθρόισαν
στην κόμη του χρυσού δεντρίου της νιότης,
πετώντας προς το φως της αιωνιότης...

Κυπριακά Γράμματα 178 (Απρ. 1950) 118. Υπογραφή: Πάρις Λαγκάδης.
Περιλήφθηκε επεξεργασμένο στη συλλογή *Μεταίχμια*, ό.π., σ. 14.

Συμεών ο Στυλίτης

Ανάλωσες το βίο σου στο στύλο,
την κλίμακα που οδεύει στα ουράνια,
κρατώντας μακριά γονιό και φίλο,
εθελοντής στου κόσμου την ορφάνια.

Ξεπέρασες εσύ σ' ένθεο ζήλο
αγγέλων τάξεις, αθλητών καπλάνια.
Σ' Αυτόν που μας ξαγόρασε στο Ξύλο
πιστή λαμπάδα καις με περηφάνια.

Ξουθένωσες τη σάρκα σαν εχθρό,
πρόσκομμα στη ψυχή για να πετάξει
στα παραδείσια δώματα ν' αράξει.

Με μόνη πανοπλία το Σταυρό
νέος Δαβίδ το γίγαντα τροπώνεις
κι ισάγγελο το βίο κατορθώνεις.

Sursum corda, Θεσσαλονίκη 1965, σ. 37 [=Εόρτια σονέττα, σ. 161].

Μαρίας της Μαγδαληνής

Νωρίς με τον αυγερινό ορθρίζεις,
κλεινή Μαγδαληνή, ισάγγελε Μαρία.
Για πού με λήκυθο στο χέρι ανηφορίζεις;
Πορεία άγια είν' για σέ, γι' άλλους μωρία.

Τί σου σπαράζει την ψυχή κι όλο δακρύζεις;
Φόβος κατέχει σε γι' άδικη τιμωρία;
Ω, να 'ξερες! Ανέλπιστη σοδειά θερίζεις,
θέση αγγελοκόμιστη στην ιστορία.

Ο τάφος που σιμώνεις ανοικτός, κενός.
Στο πόστο του κανείς δεν βρίσκεται φρουρός.
Παρέκει μια μορφή. Θα είν' ο κηπουρός.

«Δος μου καλέ, τον Ιησού, αν συ τον πήρες».
Κι αυτός: «Μαρία! Σπεύσε, πες το γεγονός,
του Παραδείσου πως ανοίξανε οι θύρες!».

Ιουλιανά λιχνίσματα, 1991 [= Εόρτια σονέττα, Λευκωσία 1998, σ. 133].

Αυγή Ροδίνη (1922-2007)

Στη νύκτα

Νύκτα των ονείρων, της κρυφής λαχτάρας,
τρυφερή ανάσα κόρης ερωτιάρας,
νύκτα της αγάπης, της αγνής ιδέας,
μυστικό τραγούδι άδολης παρθένας.

Θείκη εκκλησούλα μ' άουλα μανουάλια,
ανθοστολισμένη ξωτική γιρλάντα,
άχραντο μυστήριο σ' ασημί ποτήρι,
που μεταλαβαίνουν των πιστών τα χείλη...

Οι φυχές εκείνων π' αγαπήσαν μόνο
κι οι φυχές που έχουν βαφτιστεί στον πόνο
έχουνε γνωρίσει την αγνή ομορφιά σου.

Είσαι συ η Ιδέα ενός άυλου κόσμου,
είσαι συ το πνεύμα, όπου ζει εντός μου!
Πάρε με, ω νύκτα, μες στην αγκαλιά σου...

Κυπριακά Γράμματα 167 (Μάιος 1949) 161

Τίτος Μπάτης (γενν. 1927)

Αγνώριστη Ιθάκη

Δεν είν' αυτή η Ιθάκη που για χρόνια
παλεύαμε να φτάσουμε. Τ' αγέρι
δεν τραγουδά τα ωραία. Κι ούτε ξέρει
η αγάπη πια να στάζει απ' τα πλεμόνια.

Τις μέρες δεν μετρούν με χελιδόνια.
Τυφλός ο γερο-Λαέρτης· και το χέρι
του Εύμαιου εχθρικό σφίγγει μαχαίρι·
τα αισθήματα χλομοί σωροί από χιόνια.

Άγνωστη πια για μένα ετούτ' η χώρα
που γέννησαν της πλάνητας οι κόποι.
Ύπουλος λύκος ο Άργος είναι τώρα,

ξεράδια και τα λίγα καρποφόρα,
οι Ιθακήσιοι ξένοι αγριανθρώποι,
κι αδιάντροπη πουτάνα η Πηνελόπη.

Nocturnum

Γλυκιά σαν την παράνομη ηδονή,
ωραία σαν κρίνο, σα μπουμπούκι αγνή
αναρριγάει στο ζέστρωτο κρεβάτι
η ανάσα της αγάπης μου γυμνή.

Ο πόθος σκάει σ' αχείλι βυσσινί
σκιρτώντας στην εξαίσια προσμονή,
η καμαρούλα αρώματα γιομάτη
ξυπνάει ζεστή της σάρκας τη φωνή.

Πόθος αφύς κι αγάπη ντροπαλή
της ηδονής τρυγάνε τα παρτέρια
στ' αγκάλιασμα, στο χάδι, στο φιλί...

Μονάχοι οι δυο μας: μόνο λίγ' αστέρια
κρυφοκοιτούν στης νύχτας τη σιγή...
όμως κι αυτά θα σβήσουν την αυγή.

Γραφή 65, Κύπρος 1980, χ.σ.

§

Λοΐζος Φιλίππου (γενν. 1927)

Ώρες μελαγχολίας

Φουρτούνιασε η λίμνη της ψυχής μου,
βαριά μελαγχολία την ταράζει,
τη βάρκα των ελπίδων μου πλαντάζει
και χάνω το κλειδί της δύναμής μου.

Ξυπνούν οι θύελλες της θύμησής μου,
νεκρών ονείρων καυτερό μαράζι,
πόνους παλιούς που ο χρόνος ησυχάζει
σ' εφηβικούς θαλάμους της ζωής μου.

Χαρές κι αγάπες που 'σαν ξεχασμένες
παράτησαν της λήθης το παλάτι
και στο ναό της μνήμης μου θλιμμένες

κηδεύουν τη ζωή μου τη φευγάτη.
Θρηνώ γι' αυτά που πέρασαν με πόνο,
γιατί είναι ανεπανάληπτα στο χρόνο.

Στα τείχη της Λευκωσίας

Δάκρυ στο δάκρυ χτίσανε τα τείχη
κι ανύψωσαν την πέτρα σαν ασπίδα,
για να φυλάξουν σώα την ελπίδα,
που τόσο λιγοστή χαρίζει η τύχη.

Σκορπίσανε των μαχητών οι στίχοι
σαν ήρθε των εχθρών η καταϊγίδα,
και πέσανε και τείχη και πατρίδα
μ' ελπίδα λευτεριάς κρυφή στα στήθη.

Δρασκέλησεν ο χρόνος το σκοπό τους
και μείναν τείχη σα σκιές και μνήμες
λαών που 'χουν ταφεί στο παρελθόν τους.

Περήφανη, με προίκα τόσες φήμες,
στ' αχνάρια της Φυλής σαν οπτασία,
θα λάμψει πάλι η νέα Λευκωσία.

Πορεία μια και μόνη, Αθήνα, Νέα Σκέψη, 1976· Λευκωσία 2012, σ. 22, 33.

Λύτρωση

Στη θάλασσα της σιωπής προέχει
σαν κάστρο, της ψυχής μου το λιμάνι.
Προσμένει κάποιο μήνυμα που τρέχει
χιλιάδες χρόνια τώρα, μα δεν φτάνει.

Το μυστικό κανέναν δεν κατέχει,
κι οι προσδοκίες πόχουν πια μαράνει
φωνάζουν πως θα ζήσω με την πλάνη
μιας χίμαιρας που λυτρωμό δεν έχει.

Φωνές και φόβοι μ' έχουνε διδάξει
πως είμαι φίλος με τη μοναξιά μου
και πως η λύτρωση που περιμένω

μαζί μ' εμέ γεννιέται στην καρδιά μου,
κι έχω το πνεύμα τόσο μεστωμένο
που αυτάρκης γίνομαι στην κάθε πράξη.

Ικεσία στον ήλιο, Λευκωσία 1983, σ. 13.

Γιάννης Κ. Παπαδόπουλος (1928-1996)

Μακάριος Β΄

Στον αθάνατο κόσμο των συμβόλων
όπου λάμπουν τα πάντα αιώνια νέα,
πέρασες, χριστιανή ψυχή γενναία,
προγονική χαρά, τρόμος ειδώλων.

Τον παλμό της καρδιάς μας είχες όλων
και κρατούσες ολόρθος την σημαία
στην κορφή των αγώνων όπου η Ιδέα
με την Πράξη αδελφές. Στων χρυσοβόλων

αχτίδων της Αυγής τα θεία παλάτια
που η Λεφτεριά θα υψώσει στο νησί σου,
δεν θα σε ξαναϊδούνε υγρά τα μάτια,

φως μες στο φως να χαίρεσαι, Καλέ μας.
Μα ουρανόσταλη ρώμη η προσταγή σου
από μακριά στη Νίκη οδήγησέ μας!

Συλλογή, Αθήνα 1966, σ. 53.

Ευγένιος Στυλιανού (1932-1997)

Μην έρθεις

Μην έρθεις όταν θα 'χω πια πεθάνει,
σιμά στον τάφο μου να γονατίσεις
κι ευσπλαχνικά συγγνώμη να ζητήσεις
μ' ένα άνθινο, δακρύβρεχτο στεφάνι.
Τα δάκρυα που μ' έχουνε πικράνει
απάνω μου μη γείρεις να τα χύσεις
ζητώντας, μάταια, να με ξυπνήσεις
απ' τη σκοτία που μ' έχει απομαράνει.
Αν όμως κατά τύχη θα περάσεις
και τον ολόψυχρό μου δεις κοιτώνα,
κοίτα την ηρεμιά να μη χαλάσεις.
Μ' αν θες, πά' στον χιονάτο μου χιτώνα
βάλε μοναδική μίαν ανεμώνα
κι ύστερα, φεύγοντας, να με ξεχάσεις.

Memoria in eterna, Λονδίνο 1975, σ. 17.

Φρόνη μου

Διαβαίνω δίστρατα τζαι μονοπάδκια
τζαι πά' στην άκρην του γιαλού πεζεύκω
τζ' αναμεσόν των πετρουδιών γυρεύκω
να 'βρω τα δκυο τσακκιλωτά σου αμμάδκια.

Στεντζάζοντας, στα δροσινά λαγκάδκια
σέρνουμαι τζαι να σ' εύρω πασπατεύκω,
τζαι στο αερούδιν που φουσα' θαρεύκω
πως τα φιλιά σου νιώθω τζαι τα χάδκια.

Τες νύχτες λλία που άφησες παιγνίδκια
κοντά μου φέρνω τα τζαι διαλοούμαι,
σφιχτά σφιχτά κρατώ τα πά' στα στήθκια

τζαι με θολήν τη σκέψην 'ποτζοιμούμαι.
Μα στου ύπνου μόλις έμπω τα παλάδκια
πάλε ονειρεύκουμαι τα δκυο σου αμμάδκια.

διαλοούμαι: συλλογίζομαι
δροσινός: δροσερός
θαρεύκω: θαρρώ
λλίος: λίγος
πασπατεύκω: αναζητώ, ψα-
χουλεύω
στεντζάζω: υποφέρω
τσακκίλιν: χαλίκι
τσακκιλωτά (αμμάδκια): μάλ-
λον ενν. τα τσακίρικα, δηλ.
γαλανά.

Τα σονέτα της Λάουρας, Κύπρος 1990, σ. 69.

Ω Μούσα

Έρθε ο καιρός να χωριστούμε
και γι' άλλη γη μονάχος να τραβήσω,
κι έλα στερνή φορά να σε φιλήσω,
γιατί μπορεί να μην ξαναειδωθούμε.

Στα φλογισμένα μάτια ας κοιταχτούμε,
κι όλα τα δάκρυα απόψε που θα χύσω
μ' αγάπη απάνω σου θα τα ραντίσω
στον άλλο κόσμο πάλι, όταν βρεθούμε.

Γιά δες, από φωτιά στάχτη έχω γίνει,
τι πιότερο η οδύνη με μαραίνει,
σαν τάφου μοιάζω θλιβερό λαγήνι,

κι ο σπαραγμός μ' απελπισιά με ραίνει.
Πού να 'σαι, ω Μούσα, ζηλευτή κυρά μου,
να τραγουδήσεις τα νεκρά όνειρά μου;

Τα σονέτα των δακρύων, Κύπρος 1991, σ. 55.

Μιχαλάκης Παρίδης (1933-1958)

Στα μάτια σου

Μάτια τρίςβαθα, μάτια ηλιογέννητα,
τα πετράδια, τ' ατίμητα εσείς
(Κ. Παλαμάς, «Στα μάτια ύμνος»)

Απ' του σπιτιού σου το δρομάκι σαν περνώ
και σαν κοιτώ τα μαύρα σου τα μάτια,
θαρρώ πως ζω στην ευτυχία το στερνό
σκαλί, μες σε ανθοστόλιστα παλάτια.

Θαρρώ πως στον ολόφωτο ουρανό γυρνώ
με τα χρυσόφτερα τ' Απόλλων' άτια
και πως με νέκταρ θεικό γλυκομεθώ,
πως είμαι βασιλιάς σ' άγνωστα πλάτια.

Ω, μαύρα, τρίςβαθα ματάκια, όταν σας δω
στης τέχνης τα χρυσά τα σκαλοπάτια,
με στήνετε τεχνίτη, κι όλο τραγουδώ.

Κι είσαστε ο Πατέρας Ποταμός για με,
και σας λατρεύω σα θεό, ω μάτια,
πηγή καθ' εμπνεύσεως, Πατέρα Ποταμέ!

Κυπριακά Γράμματα 194 (Αύγ. 1951) 249 [= Σωκράτης Τ. Αντωνιάδης,
Μιχαλάκης Παρίδης, Λάρινακα 2013, σ. 224].

Λύτρωση

Την ώρα αυτή που γαλήνά αργοσβήνει
του ηλιού το χρυσοφώς και στον Πατέρα
ευχαριστήριο θυμιατήρι στήνει
το σύμπαν με λουλούδια πέρα ως πέρα...

κι η αύρα τ' ανθοκλώνια αλαφροκλίνει
– βεντάγιες κυματούσες στον αιθέρα –
και του παντός τη ρυθμική γαλήνη
ακομπανιάρει του βοσκού η φλογέρα...

την ώρα αυτή στην αρμονία των όλων
μια μουσική απολλώνια βγαίνει θεία
απ' της ψυχής τα θέμελα ως το θόλο·

και στην καρδιάν ετούτη, που χερσώνουν
τ' αμάρτημα κι η πλήξη κι η αγωνία,
κόκκινες παπαρούνες ξεφυτρώνουν!...

Κυπριακά Γράμματα 203 (Μάιος 1952) 152 [= Σωκράτης Τ. Αντωνιάδης,
Μιχαλάκης Παρίδης, ό.π., σ. 229].

Πέτρος Σόφας (γενν. 1933)

Η εμπνοή

Δέντρο, πουλί κι ό,τι στη γης απλώνει,
στου νου το πυρωμένο πάντ' αμόνι
σφυροκοπιέται με τη σφύρα σκέψη,
ώσπου ψυχή να πάρει να θεριέψει.

Σα σίδηρο μες στη φωτιά όπου λιώνει
και γίνεται πυρρό και λαγαρώνει,
π' αν ο χαλκιάς σκληρά δεν το δουλέψει,
θα γίνει σάπιο μες στη γη, θα ρέψει,

όμοια και στη βαθιά εμπνοή που είν' φλόγα
τα πάντα λιώνουν· γίνονται αρμονία.
Τη λύρα ο ποιητής κρούει με μανία,

κι ηχεί η καρδιά, κοπέλα ερωτολόγα.
Ποτάμι η μουσική ξαπλώνει ως πέρα,
νεράιδα, που χορεύει στον αγέρα.

Κυπριακά Γράμματα 211 (Ιαν. 1953) 18. Υπογραφή: Ρένος Χριστοφίδης.

Στον Άγγελο Σικελιανό

Ολόμονος το μονοπάτι πήρες
για το μεγάλο δελφικό ναό σου,
γιατ' είχες προσταγή από τις μοίρες
κάποιο χρησμό να φέρεις στο λαό σου.

Οι σφαλικτές χρυσές ανοίξαν θύρες
στον ξαφνικό αναπάντεχο ερχομό σου.
Θεικές αντήχησαν στα μάκρη λύρες,
φως γέμισε ο ναός παντού απ' το φως σου.

Ανέβης τ' αγκαθόσπαρτο ανηφόρι
και μπήκες μες στο σπήλαιο της Ιδέας,
συ μόνος λειτουργός κι αρχιερέας.

Δεν ήταν γύρα σου άλλοι ρασοφόροι.
Άναψες το προφητικό λιβάνι
κι ήρθε ο χρησμός· αγάπη να σημάνει.

Κυπριακά Γράμματα 213 (Μάρτ. 1953) 78. Υπογραφή: Ρένος Χριστοφίδης.

Μάκης Καλοζώης (γενν. 1935)

Του Μαβίλη

Πενθεί της Εφτανήσου ακόμη η λύρα
το ζηλευτό σου θάνατο, Μαβίλη!
Μπροστά στην ηθική σου μαύρη η ύλη,
ο τάφος σου σκορπάει άνοιξης μύρα.

Με τη βαριά κι ολόχρυσή σου σφύρα
και με την ατσαλένια σου τη σμίλη
δούλευες το στιχάρι αυγή και δειλί,
σου το 'χε τάξει η πλούσια σου η κλήρα.

Τ' αρχοντικού σονέτου σου η αχτίνα
μες στην καρδιά μας μπήγεται σα σφήνα
και τις μικρόπνοες σκέψεις μας σκοτώνει.

Ένα σονέτο ήταν η ζωή σου,
και η στερνή θανατική πνοή σου
τον ύστερό του στίχο περατώνει.

Κυπριακά Γράμματα 202 (Απρ. 1952) 115.

§

N. Ονησιφόρου

Ονήσιλος

Η δόξα σε στεφάνωσε, Ονήσιλε, ηττημένο,
για την ιδέα πολέμησες, σκοτώθηκες, και τώρα...
το ιερό κεφάλι σου στην πόλη αναρτημένο,
μακάβριο τρόπαιο νικητού στη νικημένη χώρα.

Μ' αν είναι το κεφάλι σου, ήρωα, σκλαβωμένο,
είν' η ψυχή σου λεύτερη και δόξα ελπιδοφόρα:
σε παραστέκει, Ονήσιλε, σύμβολο τιμημένο,
να ζωντανέψεις φοβερός στης λευτεριάς την ώρα.

Και τότε τη θυσία σου λεύτερος να θρηνήσει
ένας λαός που έζησεν αιώνια μ' αλυσίδες.
Κι όπως μες στο κρανίο σου εφώλιασε μελίσι,

έτσι και στην ατέλειωτη σκλαβιά μας οι ελπίδες
σάμπως αρχαίες μέλισσες το μέλι τους να κάνουν
και τον πικρό μας το ζυγό λίγο να μας γλυκάνουν.

Κυπριακά Γράμματα 209 (Νοέμβρ. 1952) 363.

Αντώνης Λυτρίδης (γενν. 1939)

Βενετία

Στη θάλασσα π' ολόγυρα σε ζώνει
κάθε σου σπίτι κάνοντας παλάτι
ευρήκες ζεστασιά, όντας τρεχάτη
σε κυνηγούσε μοίρα που σκλαβώνει.

Στην αγκαλιά της πήρες το τιμόνι
της δόξας, της χαράς, του πλούτου τ' άτι,
της θεικής σου ομορφιάς τον μπάτη,
που με μαγεία μυστική σε ισκιώνει.

Μα, ω των πολιτείων, συ λαμπρότη,
σε φθόνησε του κόσμου η κακία,
κι απ' τους ολάσπρους τους αφρούς η πρώτη

ξεχύθηκε για σένα η δυστυχία.
Τα θέμελή σου σπάραξε το κύμα,
που θα στολίζει τ' όμορφό σου μνήμα.

Παγκύπρια ποιητική ανθολογία νέων, Κύπρος 1958, σ. 37.

Ο αητός

Λιώνει μες στο κλουβί απ' το μαράζι
ένας αητός κλεισμένος από χρόνια.
Πολλοί περνούν, τον βλέπουν με συμπόνια
κι ολόισια τραβούν· τί να τους νοιάζει;

Τον έδερνε η μπόρα, το χαλάζι,
μα ξάφνου λιώσανε γύρω τ' αχιόνια,
κι από των δένδρων τ' ανθισμένα κλώνια
γλυκό πουλί ακούστηκε να κράζει:

«Γιά ξύπνα, σκλάβε αετέ, κι ορθώσου
και σπάσε τα δεσμά κι ελευθερώσου».
Μεμιάς πετιέτ' ο αετός, θερειεύει,

τα σιδερά του όμως δεν σαλεύει·
λαβώνεται μονάχα, μα του τόσου
του πόνου τ' ο καημός τον αντρειεύει,

Παγκύπρια ποιητική ανθολογία νέων, ό.π., σ. 34.

Έλλη Παιονίδου (γενν. 1940)

Αυγούλα

Σαν πριγκιπέσσα είν' ρόδινα ντυμένη,
χρυσίζουνε στον ήλιο τα μαλλιά της,
παραμυθένια λούλουδα, λες, ραίνει,
κι αέρινη δροσιά είν' τα φιλιά της.

Η φύση με το φτάξιμό της μένει
σα θαμπωμένη, κι ο τρελός ο μπάτης
βασίλισσα την κραζει τιμημένη,
π' όλος ο κόσμος λάμπει στη θωριά της.

Κι αυτή ασταμάτητα χαμογελάει
ρίχνοντας φως κι αγάπη στους ανθρώπους,
ενώ βαδίζει γρήγορα και πάει

σ' άλλους γιालούς και σε καινούργιους τόπους.
Απ' όπου κι αν περάσει σα νυφούλα,
καλωσορίζουν όλοι την Αυγούλα.

Παγκύπρια ποιητική ανθολογία νέων, ό.π., σ. 7. Υπογραφή: Έλλη Αργυρίδη

Σπύρος Παπαγεωργίου (γενν. 1940)

Μάνα Κύπρος

Σ' αλυσοδέσαν το κορμί οι τυράννοι,
κι οι σάρκες σου ματώσανε στην πάλη.
Μα η καρδιά σου, μάνα, μέσα πάλλει,
κι αν η γλυκιά μορφή σου έχει μαράνει.

Δεν ξέρω ποια χρυσή σ' είχε μοιράνει
Μοίρα, όταν γεννιόσουν – μα ποια άλλη
απ' των ηρώων την μοίρα την μεγάλη
που ζουν... και ζουν, κι αν το κορμί πεθάνει.

Τ' άγιο σου κλάμα ακούνε τα παιδιά σου
κι ορκίζονται να σ' αναστήσουν, μάνα.
Οι χτύποι φέρνουν ρίγος της καρδιάς σου.

Αν πλήγωσαν την μια ζωή οι εχθροί σου,
οι μύριες μέσα σου ζωές πεθάναν;
Όχι. Θα 'ρθούν οι λεύτεροι καιροί σου.

Σπονδές, Λευκωσία 1964, σ. 34.

Μυριάνθη Παναγιώτου-Παπαονησιφόρου (γενν. 1941)

Σε μια γωνιά του Παραδείσου

του Παναγιώτη

Σε μια γωνιά του Παραδείσου
που αργοσταλάζει το νερό
εκεί, καρδούλα μου, κοιμήσου,
κι εγώ είμαι δω και καρτερώ.

Πώς γαληνεύει η μορφή σου,
τα φρύδια φτέρουγες πουλιών,
ρόδα που βιάζονται ν' ανοίξουν
οι όχθες των μικρών χειλιών.

Κοιμήσου ήσυχα, κοιμήσου,
και τ' αεράκι δροσερό
θα κοιμηθεί κι αυτό μαζί σου.

Στου ύπνου τ' απαλό φτερό,
φεγγάρι κι άστρο μου, κρατήσου
και σαν ξυπνήσεις, θα 'μαι εδώ.

Ανάδρομη πλεύση, Λευκωσία 2011, σ. 281.

Α. Κ. Τόφαλλος (γενν. 1943)

Οδυσσέας

Κανένας δεν θα με κρατήσει πίσω,
κι είμαι ναυαγός στο κύμα απάνω,
μια μέρα στην Ιθάκη θα γυρίσω,
στο χώμα της να γείρω να πεθάνω.

Την Κίρκη και την Καλυψώ θα φτύσω
και το φιλί που δώσανε το πλάνο,
της Πηνελόπης το κορμί σαν 'γγίσω,
νιος πάλιν θα γενώ, παιδιά θα κάνω.

Συντρόφοι ομπρός στη Χάρυβδη, στην Σκύλλα
για να μας πουν τραγούδι - ανατριχίλα.
Σιμώνει ο γυρισμός, γνώριμα μέρη:

τί κι αν στα σπίτια μας γυρνάμε γέροι
και ναυαγοί; Δεν έχουμε όμως τύψη.
Μ' αν την Ιθάκη χάναμε, τί θλίψη!

Περίπλους, Ποιήματα 1962-1982, Λεμεσός, Αριστοτέλους, 2014, σ. 41.

Τρύφωνας Παπαχριστοφόρου (γενν. 1945)

Στο κοιμητήρι

Βαθιά του δειλινού η σιωπή, θλιμμένη.
Περμάζωξε το φως του ο ήλιος, κι ίσια
στη μάνα του κινάει. Στα κυπαρίσσια
μι' άλλη μάνα κλαίει χαροκαμένη.

Με τα νύχια της του γιου τον τάφο σκάβει
και με το δάκρυ της πικρά τον ραίνει.
Ψηλά, νύχτιος φρουρός της γης προσμένει
και θαμπό καντήλι το φεγγάρι ανάβει.

Σ' άλλη γωνιά μια κόρη δακρυσμένη
τη μάνα του καλού της περιμένει
πότε το νεκρικό ν' αφήσει χώμα

και να 'ρτει αυτή. Κι όσο φιλί και χάδι
σα ζωντανός στερήθηκε, κι ακόμα
πιότερα να του δώσει στο σκοτάδι.

Λύρα και τόξο, Λευκωσία 1980, σ. 11, 17.

Ανδρέας Χρίστου Πούλλος (γενν. 1948)

Κλωθώ

Κλωθογυρνάμε στις ανέμης την κλωστή,
το ριζικό μας στροβιλίζεται σα σβούρα,
μας συνεπαίρνει ζάλη και θολούρα
κι αποκοιμιόμαστε γδυτοί στην κουπαστή.

Σειρήνων ήχοι μάς μαγεύουν θαμαστοί,
λοξοδρομούμε του μυαλού τη σημαδούρα.
Πετάμε φρόνηση, καρδιά σαν άχρηστη σαβούρα
και ξανοιγόμαστε σε θάλασσα πηκτή.

Φωνές μάς περγελάνε, μάτια σκούρα
τρυπούν σαν βέλη την καρδιά μας τη φρικτή.
Μας υποτάσσουν μ' αξεδιάλυτη μουρμούρα.

Λάθος γραμμή, λάθη κι η νιότη μας μεστή,
κι εμείς αχρηστεμένοι Δον Κιχότες, μια φιγούρα
γυμνή στην τραγική μας φυλακή.

Παχυδερμία

Σωπάστε πια τα λάλα σας τρομπόνια,
παντού φανφάρες, ηχηροί βορβορυγμοί,
χειροκροτήματα, θεατρινίστικοι λυγμοί,
θαμπωτικές σειρές τα λαμπιόνια.

Μ' αυτά μάς στραγγαλίσατε τα χρόνια,
μας πνίξατε την κάθε μας στιγμή,
πομφόλυγες οι λόγοι σας, κρωγμοί
π' απόδιωχναν τ' αθώα χελιδόνια.

Σκεβρώσατε του νου σας τ' ανθοκλώνια
με τ' άδικου την πύρινη πυγμή,
σας έτρεφαν τα πάρτι, τα σαλόνια,

ξαπλώνατε σ' ολόστρωτα σεντόνια,
παχύδερμοι, θεόκουφοι λαίμοι,
πώς να σας 'γγίξουν των μικρών οι στεναγμοί;

Δεκατετράστιχα, Λευκωσία 1980, σσ. 5, 15.

Άλκης Πογιατζής (γενν. 1957)

Σονέτο

Οίστρος σε παίρνει, θέμα γόνιμου ειρμού,
έπειτ' αφήνεις ρίμας μέτρο να μιλήσει,
θέλεις δεν θες αντίστιξη θα τραγουδήσει –
αντίστιξη ασημόφωτου αστερισμού.

Κι άλλο τετράστιχο παρόμοιου σκοπού
τα ίδια τα φυλλοκάρδια θα ραντίσει
χρώματα, νότες της ψυχής θ' ανθοροδίσει –
σούρουπο διόσκουρο στο φως τ' αυγερινού.

Σκοτάδι σκόρπισε, χαράξαν ηλιαχτίδες
αναγάλλιας, μυρωμένοι φέξανε ανθώνες –
τρίστιχα κισσόμορφα, αιθαλές ντουέτο,

χαράς συμπλήρωμα μ' ανέλπιδες ελπίδες,
ρουμάνια φυλλωσιές, αηδονιών κρυψώνες –
ρυθμού το θέμα αρμονίζοντας σονέτο.

Σονέτα, Λάρνακα 1997, σ. 7.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ. Το σονέτο φαίνεται να είναι το πιο εκλεκτό και το πιο αγαπητό από τα ποιήματα σταθερής μορφής. Το ευσύνοπτο και αρμονικό αυτό κομποτέχνημα φιλοδοξεί να κλείσει ένα μικρό σύμπαν (και τον κόσμο του ποιητή) μέσα σε δεκατέσσερις σφιχτοδεμένους στίχους, που κατανέμονται σε δύο νοηματικές και στιχουργικές ενότητες και υπακούουν σε αυστηρού τύπου ομοιοκαταληξίες. Σύμφωνα με τη σύγχρονη έρευνα, το σονέτο είναι δεκατετράστιχο, αλλά κάθε δεκατετράστιχο δεν μπορεί να θεωρηθεί σονέτο, αν δεν τηρούνται βασικοί στιχουργικοί και δομικοί κανόνες· δηλαδή ένα σονέτο κλασσικού τύπου θα πρέπει να έχει αυστηρό στιχουργικό σχήμα και δυο διακριτές νοηματικές ενότητες. Βέβαια, όπως θα δούμε παρακάτω, η ευρεία διάδοση του σονέτου οδηγεί σταδιακά στη διαμόρφωση ποικίλων παραλλαγών και στην απομάκρυνση από τον αρχικό κλασικό τύπο του. Πάντως, ακόμη και στις μέρες μας δεν υπάρχει πάντα ομοφωνία στον ορισμό του σονέτου.

Οι καταβολές του σονέτου εντοπίζονται στην ιταλική ποίηση του 13ου αιώνα. Όμως αυτό εξελίσσεται και τελειοποιείται κατά τον 14ο αιώνα από επιφανείς ποιητές, κυρίως από τον Δάντη και τον Πετράρχη. Έτσι διαμορφώνεται το λεγόμενο ιταλικό ή πετραρχικό σονέτο, με δεκατέσσερις εντεκασύλλαβους στίχους ιαμβικού ρυθμού, που κατανέμονται σε μια οκτάβα (με δύο ομοιοκαταληξίες του τύπου αββααββα) και ένα σεξτέτο ή σεστέτο (με δύο ή τρεις ομοιοκαταληξίες του τύπου γδεγδε ή γδγδγδ ή με παρόμοιο συνδυασμό), ή μοιράζονται σε δυο τετράστιχες και δυο τρίστιχες στροφές, που διατηρούν ανάλογα στοιχεία δομής και ομοιοκαταληξίας.

Κατά τον 16ο αιώνα το ιταλικό ή πετραρχικό σονέτο περνά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, φτάνει και σε βενετοκρατούμενες περιοχές του ελληνισμού, ιδίως στην Κύπρο και στην Κρήτη. Το αγγλικό σονέτο διαμορφώνεται σε δύο παραλλαγές με τη συμβολή του Σαίξπηρ και του Σπένσερ, αντίστοιχα: Το σαιξπηρικό αποτελείται από τρεις τετράστιχες στροφές με έξι ομοιοκαταληξίες του τύπου αβαβ, γδγδ, εζεζ, και με ένα καταληκτικό ομοιοκατάληκτο δίστιχο (ηη). Εξάλλου το σπενσεριανό σονέτο αποτελείται επίσης από τρεις τετράστιχες στροφές αλλά με τέσσερις ομοιοκαταληξίες του τύπου αβαβ, βγβγ, γδγδ, και ένα καταληκτικό δίστιχο με ομοιοκαταληξία εε. Το σονέτο αναβιώνει στα χρόνια του ευρωπαϊκού ρομαντισμού (λ.χ. από τους J. Keats και W. Wordsworth)· ευνοείται όμως και από τις τάσεις του παρνασσισμού, του αισθητισμού και του συμβολισμού, ενώ καλλιεργείται και από εκπροσώπους του ευρύτερου μοντερνισμού. Ανάμεσα σε άλλους ξεχωριστούς σονετογράφους ως αναφερθούν εδώ οι Ch. Baudelaire, P. Verlaine, St. Mallarmé, A. Rimbaud, P. Valéry, R. M. Rilke, W. H. Auden, D. Thomas και S. Heaney.

Το θέμα του σονέτου είναι συχνά ερωτικό, αν και στα νεότερα χρόνια παρατηρείται θεματική πολυμορφία. Ένα σονέτο κλασσικού τύπου αποτελείται, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, από δυο ευδιάκριτες θεματικές ενότητες: Στην πρώτη ενότητα (στα δυο τετράστιχα) δίνεται η σκηνοθεσία ή συνοψίζεται η ιστορία του ποιήματος. Τα δύο τρίστιχα συνθέτουν τον πίνακα και την κορύφωση του σονέτου. Εδώ εκδηλώνεται ή ενδυναμώνεται η παρουσία του ποιητικού υποκειμένου ή δίνεται μια λύση, ένα συμπέρασμα. Επομένως τα δυο τρίστιχα δεν πρέπει να συνεχίζουν ούτε το νόημα ούτε τη μορφή των δυο τετράστιχων.

Στον ελληνικό χώρο το σονέτο αναπτύσσεται κυρίως προς το τέλος του 19ου αιώνα και κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού. Από τους πρώτους νεοέλληνες σονετογράφους ξεχωρίζουν οι Επτανησιώτες Α. Λασκαράτος, Γ. Μαρκοράς και Ι. Πολυλάς. Όμως το ελληνικό σονέτο φτάνει στην ακμή του κατά τη δεκαετία του 1890, με τους Ι. Γρυπάρη, Α. Εφταλιώτη, Α. Μαβίλη και Κ. Παλαμά, και στη συνέ-

χεια, κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, με τους Κ. Βάρναλη, Κ. Θεοτόκη, Κ. Γ. Καρυωτάκη, Λ. Πορφύρα, Α. Σικελιανό κ.ά. Ωστόσο το σονέτο δεν παύει να καλλιεργείται, σποραδικά πια, και στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια (λ.χ. από τους Α. Δικταίο και Μ. Δημάκη), ενώ κατά τις τελευταίες δεκαετίες εκπρόσωποι της Γενιάς του 1970 αλλά και νεότεροι ποιητές (όπως οι Ν. Βαγενάς, Μ. Γκανάς, Δ. Καψάλης, Γ. Κοροπούλης, Δ. Κοσμόπουλος, Η. Λάγιος, Α. Φραντζή κ.ά.) επιχειρούν να δώσουν νέα διάσταση στο σονέτο ή το εξωθούν στα όριά του, γράφοντας σονετοειδή ποιήματα.

ΤΟ ΣΟΝΕΤΟ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. Όπως φαίνεται και από την ανθολόγηση που παρουσιάζουμε εδώ, το σονέτο δεν παύει να καλλιεργείται και στην Κύπρο. Τρεις αιώνες αφανό από τον ανώνυμο ποιητή ή τους ανώνυμους ποιητές του 16ου αιώνα, εμφανίζονται κατά τη δεκαετία του 1890 μικρές ομάδες νέων, κυρίως, ποιητών (οι Ε. Ζήνων, Σ. Μενάρδος, Μ. Δ. Φραγκούδης αλλά και ο παλαιότερος Ο. Ιασονίδης) οι οποίοι γράφουν μεμονωμένα σονέτα ή αλυσίδες σονέτων. Δύο από αυτούς, οι Ο. Ιασονίδης και Μ. Δ. Φραγκούδης, ασχολήθηκαν με τα σονέτα του Σαίξπηρ και μετέφρασαν δείγματά τους. Ο Σ. Μενάρδος μετέφρασε μεμονωμένα σονέτα των Ε. Α. Ροε, Ρ. de Ronsard και Μολιέρου, ενώ και ο Ε. Ζήνων είχε άμεση πρόσβαση στη γαλλική λογοτεχνία.

Μια πιο διευρυμένη ομάδα σονετογράφων εμφανίζεται στα χρόνια του Μεσοπολέμου. Οι περισσότεροι από αυτούς γράφουν μεμονωμένα σονέτα στα νεανικά τους χρόνια, ενώ στη συνέχεια στρέφονται στον ελευθερωμένο ή ελεύθερο στίχο. Ορισμένοι έχουν απευθείας πρόσβαση σε ξένες λογοτεχνίες και μεταφράζουν δείγματά τους, κάποτε και σονέτα. Για παράδειγμα, ο Δ. Μ. Δημητριάδης μεταφράζει στα ελληνικά τα *Σονέτα από τα πορτογαλικά* της Elizabeth Barret Browning αλλά και σονέτα των J. Keats, Ε. Α. Ροε και Ο. Wilde. Εξάλλου ο Γ. Λεύκης δημοσιεύει στις αρχές της δεκαετίας του 1920 μεταφράσεις σονέτων του Ch. Baudelaire. Απευθείας επαφές με την αγγλική ή γαλλική ποίηση έχουν και οι Γλ. Αλιθέρης, Π. Βαλδασερίδης, Χρ. Γαλατόπουλος, Α. Ιντιάνος, Αμ. Χουρμούζιος και άλλοι νεότεροι. Ας σημειωθεί επίσης ότι οι Γλ. Αλιθέρης, Α. Παυλίδης και Αμ. Χουρμούζιος έγραψαν αλυσίδες σονέτων, ενώ ο Χρ. Γαλατόπουλος εξέδωσε μια ολόκληρη σειρά με 25 σονέτα, εμπνευσμένα από τον θάνατο της αδερφής του (*Τα επιθαλάμια*, 1939).

Στα μεταπολεμικά χρόνια η ενασχόληση με το σονέτο φαίνεται ότι περιορίζεται αρκετά. Όμως ορισμένοι νεότεροι ποιητές δημοσιεύουν τέτοια δείγματα είτε σε περιοδικά (λ.χ. στα *Κυπριακά Γράμματα*) είτε σε ποιητικές συλλογές. Ο Κ. Χρυσάνθης εκδίδει δυο συλλογές σονέτων (*Σονέτα*, 1942· *Μικρές πατριδες*, 1943, 1955). Ο Κ. Μόντης, αν και αξιοποιεί την προσωδία, δεν δημοσιεύει σονέτα. Αλλά και ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς (όπως οι Π. Μηχανικός και Θ. Νικολάου) ή βασικοί εκπρόσωποι της Γενιάς του 1960 και της Γενιάς του 1974 δεν γράφουν ποιήματα σταθερής μορφής ή σονέτα. Αξίζει να παρατηρηθεί ότι πολλοί από τους ανθολογούμενους ποιητές ασχολούνται με τη σύνθεση σονέτων κυρίως στα νεανικά τους χρόνια (λ.χ. ο Α. Σ. Ιωάννου έγραφε συνολικά πέντε σονέτα σε ηλικία 15-16 ετών!). Από την άλλη, μερικοί παλαιότεροι ποιητές, όπως οι Π. Δρουσιώτης, Α. Λυτρίδης, Λ. Φαντάζης και κυρίως ο αρχιμανδρίτης Λ. Χατζηκώστας, γράφουν σονέτα και σε προχωρημένη ηλικία. Ο Λ. Φαντάζης κυκλοφορεί μια συλλογή σονέτων στην Αθήνα το 1984, ενώ ο αρχιμ. Λ. Χατζηκώστας εκδίδει στα χρόνια 1987-1991 δώδεκα συλλογές με 366 θρησκευτικά σονέτα (συγκεντρωτική έκδοση: *Εόρτια σονέττα*, 1998). Πολλά θρησκευτικά και άλλα σονέτα του περιλαμβάνονται και στα βιβλία του *Μορφές της Βίβλου* (1993), *Παλαιοδιαθηκικές γυναίκες* (1994), *Βυζαντινές ψηφίδες* (1996), *Τα σα εκ των σων*

(2003), *Δυσμικές αύρες* (2004) κ.ά. Από μια πρόχειρη καταμέτρηση υπολογίζουμε ότι ο αρχιμ. Λ. Χατζηκώστας δημοσίευσε πάνω από 800 σονέτα (δηλαδή περίπου τετραπλάσια σε σχέση με τον Παλαμά). Επομένως μπορεί να θεωρηθεί ο πιο παραγωγικός σονετογράφος στην ελληνική ποίηση.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, κυρίως ύστερα από τη δίσεκτη χρονιά του 1974, και άλλοι συγγραφείς ασχολούνται με το σονέτο. Έτσι, ο Ε. Στυλιανού εκδίδει γύρω στα 1990 τρία βιβλία με σονέτα (*Τα σονέτα της Λάουρας*, 1990· *Τα σονέτα της οδύνης*, 1991· *Τα σονέτα των δακρύων*, 1991), ενώ από μια συλλογή εκδίδουν οι νεότεροι Α. Χ. Πούλλος (*Δεκατετράστιχα*, 1980) και Α. Πογιατζής (*Σονέτα*, 1987). Επίσης ο Λ. Φιλίππου στεγάζει 27 σονέτα στην πρώτη συλλογή του (*Πορεία μία και μόνη*, 1976). Βέβαια στα πιο πρόσφατα χρόνια η αυστηρή μορφή του σονέτου χαλαρώνει αρκετά. Νεότεροι ποιητές (όπως οι Σάββας Παύλου και Λεωνίδας Γαλάζης) δημοσιεύουν μεμονωμένα σονετοειδή ποιήματα. Ας σημειωθεί τέλος ότι, ύστερα από το πρώιμο παράδειγμα του ποιητή ή των ποιητών του 16ου αιώνα, και μερικοί νεότεροι συγγραφείς (οι Κ. Ακαθιώτης, Γλ. Αλιθέρσης, Χ. Δημοσθένους, Μ. Παναγιώτου, Ε. Στυλιανού και Α. Σωτηριάδης) δοκιμάζουν να γράψουν σονέτα ή σονετοειδή ποιήματα στο κυπριακό ιδίωμα. Μάλιστα ο Ε. Στυλιανού αξιοποιεί στοιχεία από τη γλώσσα, τη θεματική και την τεχνολογία των κυπριακών πετραρχικών σονέτων.

Η παρούσα ανθολόγηση καλύπτει τη σονετική παραγωγή Κυπρίων από τη συλλογή του 16ου αιώνα ως το τέλος του 20ού. Εκτός από τον αταύτιστο ποιητή ή μάλλον τους αταύτιστους ποιητές του 16ου αιώνα, περιλαμβάνονται εδώ 53 σονετογράφοι, από τους οποίους 48 είναι άντρες και 5 γυναίκες. Βέβαια δεν αποκλείεται να λανθάνουν αξιόλογα σονέτα, δημοσιευμένα σε περιοδικές ή αυτοτελείς εκδόσεις ή ακόμη και αδημοσίευτα. Για την ανθολόγηση δεν μέτρησαν μόνο ποιητικά κριτήρια, αλλά και η θεματική, η ρητορική και η στιχουργική των κειμένων. Επομένως ενδέχεται οι επιλογές μας να μην ικανοποιούν πάντα ως προς το αισθητικό αποτέλεσμα. Τα σονέτα παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά, με βάση το έτος γέννησης του συγγραφέα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ - ΔΟΜΗ. Επιχειρώντας μια θεματική κατηγοριοποίηση των σονέτων που ανθολογούνται εδώ, διαπιστώνουμε ότι στο μικρό αλλά αντιπροσωπευτικό αυτό δείγμα της κυπριακής σονετογραφίας εντοπίζεται όλο το εύρος των θεμάτων που ανιχνεύθηκαν στην ευρύτερη νεοελληνική σονετογραφία (βλ. ενδεικτικά, Μ. Αθανασοπούλου, 2011· Α. Σαμουήλ, 2013). Πιο συγκεκριμένα, τα περισσότερα σονέτα κατατάσσονται στην ερωτική θεματική περιοχή και σε εκείνη των ποιημάτων ποιητικής, ενώ τα υπόλοιπα κατανέμονται στις εξής κατηγορίες: Μυθολογικά, τοπιογραφικά, ιστορικά, θρησκευτικά, αρχαιόθεμα ή αρχαιόμυθα, φιλοσοφικά, σατιρικά, σονέτα για ή προς ομοτέχνους, πατριωτικά. Βέβαια σε πολλές περιπτώσεις ένα σονέτο μπορεί να ενταχθεί σε περισσότερες από μία κατηγορίες, όπως λόγου χάρη το «Σκόλιον εις την Μούσαν (III)» του Ο. Ιασονίδη, όπου το ποιητικό υποκείμενο (ενδοκειμενικός ποιητής) εκφράζει την ευγνωμοσύνη του στη μούσα της ποίησης για ό,τι του πρόσφερε στον άνισο αγώνα του, στον κόσμο «της κακίας και απάτης».

Στα ερωτικά σονέτα είναι ευδιάκριτες δύο τάσεις: Σε άλλα από αυτά ανιχνεύεται το στοιχείο του εξιδανικευμένου έρωτα και της οδύνης του ομιλητή για την απόσταση που τον χωρίζει από την αγαπημένη μορφή ή για τον επικείμενο αποχωρισμό τους (βλ., λ.χ., τα σονέτα της συλλογής του 16ου αιώνα και των Σ. Μενάρδου, Ε. Ζήνωνος, Π. Βαλδασερίδη και Ε. Στυλιανού). Σε αρκετά άλλα (π.χ. των Δ. Μ. Δημητριάδη, Γ. Λεύκη, Α. Σακαλλή, Τ. Μπάτη) εντοπίζονται τα στοιχεία του ηδονισμού και του αισθησιασμού, δηλαδή έχουμε μια πιο προσγειωμένη και

ρεαλιστική απόδοση των ερωτικών συναισθημάτων. Εξετάζοντας συγκριτικά τη στροφική οργανώση σε συνάρτηση με τη ρητορική δομή, διαπιστώνουμε ότι στα οκτάστιχα των σονέτων της πρώτης υποκατηγορίας το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει την ερωτική του επιθυμία και αναφέρεται σε ό,τι την παρεμποδίζει, ενώ στο εξάστιχο (σεστέτο) είτε επαναλαμβάνει την ερωτική του προσήλωση στον αποδέκτη είτε αποτυπώνει τον πόνο και την απογοήτευσή του για τον συντελεσμένο ή επικείμενο χωρισμό. Αντίθετα, στα οκτάστιχα των σονέτων της δεύτερης υποκατηγορίας η ερωτική επιθυμία, ως εφικτή, δεν είναι επώδυνη, ενώ στο σεστέτο κυριαρχούν λέξεις που συνδηλώνουν την ερωτική ανταπόδοση και ολοκλήρωση, την απόλαυση και τη σαρκική διάσταση του έρωτα.

Το ερωτικό στοιχείο εντοπίζεται συχνά και στην άλλη μεγάλη θεματική κατηγορία, των σονέτων ποιητικής. Σε αρκετά από τα ποιήματα αυτά (των Ο. Ιασονίδη, Σ. Μενάρδου, Δ. Μ. Δημητριάδη, Κ. Ακαθιώτη, Ε. Στυλιανού), στα οποία είναι ευδιάκριτες απηχήσεις του ρομαντισμού ή του συμβολισμού, το ποιητικό υποκείμενο-ενδοκειμενικός ποιητής απευθύνεται στη μούσα της ποίησης (συνήθως στα σεστέτα) και την παρακαλεί να τον βοηθήσει να υπερβεί τις αντιξοότητες ενός εχθρικού περιβάλλοντος, οι οποίες περιγράφονται συχνά στα οκτάστιχα των σονέτων. Σε μια δεύτερη υποκατηγορία δεσπόζει το θέμα της σχέσης του ποιητή με την κοινωνία και του δόγματος «η τέχνη για την τέχνη». Στα σονέτα αυτά (π.χ. «Εις εαυτόν» του Γλ. Αλιθέρης, «Προλογική τριλογία Ι» του Π. Δρουσιώτη) δεν υπάρχει διάυλος επικοινωνίας ανάμεσα στον ενδοκειμενικό ποιητή και στο κοινό. Οι δυνητικοί αναγνώστες της ποίησης παρουσιάζονται (όπως συμβαίνει κατά κανόνα στην ποίηση του αισθητισμού) με περιφρόνηση ως «ανθρωπίσκοι» (Αλιθέρης) ή ως «χυδαίοι» και «ανάξιοι» (Δρουσιώτης) και άρα ανίκανοι να την κατανοήσουν. Εξάλλου, στην «Εμπνοή» του Π. Σόφα η μορφή του ποιητή-κατασκευαστή (χαλκιά), που μετασχηματίζει σε ποίηση τα ερεθίσματα από τον εξωτερικό κόσμο και τις εμπειρίες του, συνιστά μια περισσότερο προσγειωμένη αποτύπωση της εργασίας και του ρόλου του ποιητή. Άλλα επιμέρους θέματα που ανιχνεύονται σε σονέτα ποιητικής είναι η προτίμηση του ενδοκειμενικού ποιητή σε μια λιτή και απέριτη ποιητική γραφή (Χρ. Γαλατόπουλος), η αντίληψη ότι ο αδέκαστος κριτής χρόνος καταδικάζει πολλά ποιήματα στη λήθη (Λ. Χατζηκώστας), ή ακόμη γίνεται λόγος για την τέχνη του σονέτου. λ.χ. στο «Σονέττο» του Κ. Χρυσάνθη ο ενδοκειμενικός σονετογράφος εμφανίζεται ως χρυσοχόος και οργανοπαίκτης αρχαίων ελληνικών οργάνων σε ένα ελληνοκεντρικό πλαίσιο.

Πολύ λιγότερα είναι τα σονέτα για ή προς ομοτέχνους (Κ. Καρυωτάκη, Α. Σικελιανό, Λ. Μαβίλη). Οι μορφές των Καρυωτάκη και Μαβίλη προβάλλονται (από τους Λ. Φαντάζη και Μ. Καλοζώη αντίστοιχα) ως πρότυπα για τη συνέπεια ανάμεσα στο ποιητικό τους έργο και στον βίο τους αλλά και για το είδος του θανάτου τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ζωή του σημαντικότερου νεοέλληνα σονετογράφου, του Μαβίλη, παρομοιάζεται με σονέτο. Από την άλλη, ο Σικελιανός προβάλλεται ως ποιητής-μύστης και αρχιερέας της Δελφικής Ιδέας (Π. Σόφας). Ένα μόνο σονέτο, το «Στον βιολιστή Παγανίνι» του Δ. Γεωργιάδη, αναφέρεται σε καλλιτέχνη και προβάλλει ως το ανώτερο είδος δόξας αυτήν που κατακτά ο θεράπων οποιασδήποτε τέχνης, ως δημιουργός που παραβάλλεται με τον Θεό.

Στην κατηγορία των φιλοσοφικών σονέτων δεσπόζουν τα στοιχεία του υπαρξιακού προβληματισμού και της θυμοσοφικής ενατένισης της ζωής και του θανάτου. Στο «Καλότυχος» του Γ. Σ. Οικονομίδη, που είναι αξιοπρόσεκτο για τον διακειμενικό του διάλογο με τη «Λήθη» του Μαβίλη, αποτυπώνεται μέσω της αντιθετικής δομής (οκτάστιχο: καλοτυχία / σεστέτο: κακοτυχία) η πεισιθάνατη οπτική του ποιητικού υποκειμένου, που θεωρεί προτιμότερο να πεθάνει κανείς όσο το δυνατό πιο νέος, για να απαλλαγεί από τα βάσανα της ζωής. Αντίθετα, στα

σονέτα των Α. Βορεάδη, Ξ. Λυσιώτη, Γ. Λεύκη, Θ. Σοφοκλέους, Π. Ξιούτα κ.ά. κυριαρχούν τα θεματικά στοιχεία του φόβου απέναντι στον θάνατο, της φθοράς και του μαρασμού, του χαμένου χρόνου και της αδυναμίας του ανθρώπου να χαρεί τη ζωή του, δοσμένα με τρόπους που συχνά παραπέμπουν στον καρυωτακισμό και στο γενικότερο ποιητικό κλίμα της Γενιάς του 1920.

Με τη σατιρική ποίηση εκπροσώπων της Γενιάς του 1920 θα μπορούσαν να παραβληθούν τα ευάριθμα αλλά αξιόλογα σατιρικά σονέτα που περιλαμβάνονται στην ανθολόγηση αυτή. Με τα ποιήματα αυτά σατιρίζονται, άλλοτε ευθύβολα και άλλοτε αλληγορικά, η σοβαροφάνεια, ο καθωσπρεπισμός και η κοινωνικοπολιτική αναλγησία και διαφθορά (Κ. Λαβίθης, «Ένας κάποιος» και «Νευρικό», Α. Χ. Πούλλος, «Παχυδερμιά»), η οκνηρία αλλά και η εργασιομανία (Γλ. Αλιθέρης, «Ο ζίζιρος»), η μεγαλόστομη και ανεδαφική προσέγγιση της ζωής (Κ. Ακαθιώτης, «Δον Κιχότες») και ο αυτάρεσκη υπεροψία που οδηγεί στην κοινωνική απαξίωση και περιθωριοποίηση (Α. Σωτηριάδης, «Η απτωμένη»). Ειδικά ο Κ. Ακαθιώτης φαίνεται ότι «συνομιλεί» στους «Δον Κιχότες» του με τα ομόθεμα ποιήματα του Κ. Ουράνη και του Κ. Γ. Καρυωτάκη. Πάντως, η οπτική του Ακαθιώτη συγκλίνει προς την απομυθοποιητική τάση του Καρυωτάκη, ενώ ο Ουράνης παραμένει σε μια συμβατική διάκριση ανάμεσα στους ιδεολόγους-ποιητές και στους πρακτικούς ανθρώπους (βλ. Κ. Γ. Καρυωτάκης, *Ποιήματα και πεζά*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, Αθήνα, Ερμής, 1984, 22-23). Ας σημειωθεί επίσης ότι δύο από τα σατιρικά σονέτα που ανθολογούμε είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, που αποδεικνύεται ιδιαίτερα δραστική στη στηλίτευση κατακριτέων συμπεριφορών.

Στην κυπριακή διάλεκτο είναι γραμμένο και το ένα από τα δύο σονέτα πατριωτικού / εθνικού περιεχομένου που ανθολογούνται, δηλαδή το «Μιαν αβκήνη» του Κ. Ακαθιώτη, στο οποίο η καταρρακωμένη από την Κατοχή Ελλάδα εξεικονίζεται προσωποποιημένη και προτρέπεται να επιδείξει αντοχή και καρτερία, ώσπου να φτάσει η ημέρα της απελευθέρωσης. Στο «Αναχώρηση στρατιωτών» του Κ. Λαβίθης, το δεύτερο σονέτο της ίδιας κατηγορίας, αποτυπώνεται πιο ρεαλιστικά η σκηνή της αναχώρησης με πλοίο των στρατιωτών για τον πόλεμο (ίσως κύπριων στρατιωτών για τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο), δεδομένου ότι κυριαρχούν τα συναισθήματα της αβεβαιότητας και του φόβου για το άγνωστο.

Σε άλλη κατηγορία περιλαμβάνονται τα τοπιογραφικά σονέτα, τρία με θέμα τη Λευκωσία (Α. Περνάρης, Π. Δρουσιώτης, Λ. Φιλίππου), ένα για την Κερύνεια (Λ. Χατζηκώστας), ένα για τη Βενετία (Α. Λυτρίδης) και ένα για το απόκοσμο, απροσδιόριστο τοπικά, δάσος (Τ. Μελάς). Στα σονέτα αυτά διαπιστώνουμε ότι προηγείται στα οκτάστιχα η εξωτερική περιγραφή του τόπου, για να ακολουθήσει στα σεστέτα η εξομολόγηση ψυχικών καταστάσεων (άλλοτε ευχάριστων και άλλοτε δυσάρεστων) που προκαλούνται στο ποιητικό υποκείμενο από τον περιβάλλοντα χώρο. Με τη λειτουργία της μνήμης (είτε των προσωπικών βιωμάτων, όπως λ.χ. στο «Κερύνεια» του Λ. Χατζηκώστα, είτε του ιστορικού παρελθόντος, όπως π.χ. «Στα τείχη της Λευκωσίας» του Λ. Φιλίππου) συναρθρώνονται ο χώρος και ο χρόνος και συνδηλώνουν τη «συνάντηση» του ομιλητή με την ιστορία και τον μύθο.

Πιο ευδιάκριτη είναι η συνάντηση αυτή στα ιστορικά σονέτα, που επικεντρώνονται σε μορφές της κυπριακής ιστορίας, όπως είναι ο Ονήσιλος (βλ. τα ομότιτλα σονέτα των Ε. Ζήνωνος, Κ. Χρυσάνθη και Ν. Ονησιφόρου), ο Ιουλιανός ο Παραβάτης (Λ. Φαντάζης) και ο αρχιεπ. Μακάριος Β΄ (Γ. Κ. Παπαδόπουλος). Από τη συνανάγνωση των τριών σονέτων για τον Ονήσιλο διαπιστώνουμε ότι σε αυτά το θεματικό υλικό οργανώνεται σχεδόν πανομοιότυπα, δεδομένου ότι στα οκτάστιχα εντοπίζονται χωροχρονικοί δείκτες που παραπέμπουν στη Σαλαμίνα της Κύπρου (Ε. Ζήνων: άγιος χώρος, κάμπος· Κ. Χρυσάνθη: γύρα, πλάση· Ν. Ονησιφόρου:

νικημένη χώρα), ενώ στα τρίστιχα οι ομιλητές εστιάζουν την προσοχή τους στο μελίσσι που φώλιασε στο καύκαλο του ήρωα, ως σύμβολο του αγώνα για την ελευθερία.

Τέλος, στα αρχαϊόμυθα και μυθολογικά σονέτα πρωταγωνιστούν οι μορφές των Μουσών και της Αφροδίτης (Μ. Δ. Φραγκοϋδής), του Ορέστη και της Ιφιγένειας (Λ. Παυλίδης), του Γανυμήδη (Π. Δρουσιώτης), του Μαρσύα (Ελ. Ζαχαριάδης), της Ηγησώς (Γλ. Αλιθέρης) και του Οδυσσέα (Τ. Μπάτης, Α. Κ. Τόφαλλος). Στα αρχαϊόθεμα σονέτα του Λ. Παυλίδη ο ποιητής ευθυγραμμίζεται με τον αρχαιοελληνικό μύθο, δεδομένου ότι το ποιητικό υποκείμενο προτρέπει εδώ τους ήρωες να εκπληρώσουν το χρέος τους χωρίς αμφιταλαντεύσεις. Ο Γλ. Αλιθέρης επικεντρώνεται στην υπέρβαση του θανάτου μέσω της τέχνης, ενώ ο Ελ. Ζαχαριάδης στη διάπραξη της ύβρης και στην τιμωρία. Στην «Αγνώριστη Ιθάκη» του Τ. Μπάτη αξίζει να προσεχθεί η αποδόμηση της Ιθάκης ως συμβόλου ενός υψηλού σκοπού μιας ολόκληρης ζωής: εδώ η Ιθάκη είναι γεμάτη με ξερά δέντρα, άγριους ανθρώπους και ζώα· η Πηνελόπη έχει εκπορνευθεί. Αντίθετα, στο ομόθεμο σονέτο του Α. Κ. Τόφαλλου δεν υπάρχει απόκλιση από την ομηρική ή και καθαφική θεματική της Ιθάκης.

Επομένως, από τη θεματική διερεύνηση των ανθολογούμενων σονέτων που προτείνουμε, διαπιστώνουμε ότι εμφανίζονται όλες σχεδόν οι θεματικές κατηγορίες που εντοπίστηκαν από τη φιλολογική έρευνα και την κριτική στο πεδίο της ευρύτερης νεοελληνικής σονετογραφίας. Εξάλλου, μολονότι σε πολλά από τα σονέτα το οκτάστιχο και το εξάστιχο διακρίνονται ως ξεχωριστές θεματικές ενότητες και παράλληλα είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και από συντακτική άποψη, πολλοί σονετογράφοι (π.χ. οι Γλ. Αλιθέρης, Δ. Μ. Δημητριάδης, Π. Δρουσιώτης, Γ. Λεύκης, Ξ. Λυσιώτης, Λ. Παυλίδης, Θ. Σοφοκλέους, Μ. Δ. Φραγκοϋδής κ.ά.) σε ορισμένα σονέτα τους «παραβιάζουν» τη διάκριση αυτή, κυρίως με τη χρήση του διασκελισμού, καθότι το νόημα δεν ολοκληρώνεται στον όγδοο στίχο αλλά στον πρώτο στίχο του σεστέτου. Ωστόσο, η «παραβίαση» αυτή δεν θα μπορούσε να αποδοθεί σε πειραματισμό των σονετογράφων ή στην πρόθεσή τους να ανανεώσουν το είδος, αλλά κυρίως στη δυσκολία που αντιμετώπιζαν να τιθασεύσουν και να περιορίσουν την ποιητική τους σύλληψη στην αυστηρή φόρμα του σονέτου.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΗ. Ο περιορισμένος χώρος αυτής της παρουσίασης δεν μας επιτρέπει να δούμε από κοντά στιχουργικές και άλλες ιδιαιτερότητες των ανθολογημένων σονέτων. Για τη μετρική των πετραρχικών σονέτων του 16ου αιώνα έχουν ήδη γραφτεί αρκετά πράγματα (λ.χ. από τη Θ. Σιαπκαρά-Πιτσιλίδου και τον Μ. Ρερί· βλ. βιβλιογραφία). Βέβαια παραμένει ανοικτό το ερώτημα για το αν τα 25 σονέτα της κυπριακής συλλογής είναι στο σύνολό τους μεταφράσεις ή διασκευές από ιταλικά πρότυπα. Όπως έχει διαπιστωθεί από την κριτική, τα σονέτα της κυπριακής συλλογής είναι γραμμένα σε ιαμβικό 11σύλλαβο, με εξαίρεση το υπ' αριθμ. 27 που γράφτηκε σε ιαμβικό 13σύλλαβο.

Πάντως ο ιαμβικός 11σύλλαβος κυριαρχεί και στα νεότερα και σύγχρονα σονέτα. Πιο συγκεκριμένα, σε 65 από τα 100 ανθολογημένα σονέτα επανέρχεται ο ιαμβικός 11σύλλαβος, σε 19 χρησιμοποιείται ο ιαμβικός 15σύλλαβος, σε δύο ο 13σύλλαβος, ενώ στα υπόλοιπα 14 ποιήματα (που ανήκουν συνήθως σε νεότερους συγγραφείς) επανέρχονται ανισοσύλλαβοι στίχοι. Από μια πρώτη εκτίμηση διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι σονετογράφοι ακολουθούν τον πετραρχικό τύπο σονέτου, με την αντίστοιχη διάταξη των στροφών ή ακόμη και τη συνθήκη ομοιοκαταληξία του. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι ποιητές τους αντλούν απευθείας τα πρότυπά τους από τα πετραρχικά-ιταλικά σονέτα ή έστω από τα κυπριακά σονέτα του 16ου αιώνα. Αντίθετα, κατά κανόνα τα πρότυπά τους είναι ελληνικά.

Έτσι προσλαμβάνουν τον τύπο του ιταλικού σονέτου μέσω ελλήνων ή ακόμη και γάλλων ποιητών.

Πιο συγκεκριμένα, σε 85 από τα 100 σονέτα που παρουσιάζουμε εδώ οι στίχοι κατανέμονται σε δύο τετράστιχες και δύο τρίστιχες στροφές. Έξι σονέτα εμφανίζονται με μία στροφή, πέντε χωρίζονται σε δύο τετράστιχα και ένα καταληκτικό δίστιχο). Οι περισσότεροι σονετογράφοι χρησιμοποιούν δύο ομοιοκαταληξίες στα τετράστιχα (συνήθως του τύπου αββα, αββα ή αβαβ, αβαβ) και άλλες τρεις ή σπανιότερα δύο στα τρίστιχα (λ.χ. γδγ, δεε ή γγδ, εεδ). Ορισμένοι άλλοι χρησιμοποιούν περισσότερες ομοιοκαταληξίες· λ.χ. ο Χρ. Γαλατόπουλος, που ακολουθεί το αγγλικό-σαιξπηρικό σονέτο, βάζει έξι ομοιοκαταληξίες στα τρία τετράστιχα (λ.χ. αβαβ, γδγδ, εζζε) και κλείνει με άλλη μία στο καταληκτικό δίστιχο (ηη). Από την άλλη, ορισμένοι ποιητές τείνουν να ξεφύγουν ή ξεφεύγουν από τον κλασικό τύπο του σονέτου: Ο Α. Παυλίδης γράφει ένα δεκατετράστιχο σε μία στροφή, με δύο ομοιοκαταληξίες μόνο («Ιφιγένεια»), ενώ ο νεότερος Α. Χ. Πούλλος γράφει σονετοειδή ποιήματα με ανισοσύλλαβους στίχους και περιορίζει επίσης τις ομοιοκαταληξίες σε δύο. Θα ενδιέφερε ίσως να εξεταστεί η τακτική ορισμένων ποιητών (των Α. Παυλίδη, Δ. Μ. Δημητριάδη, Ε. Παλαιολόγου-Πετρώνδα και Ε. Στυλιανού) να μη χωρίζουν το δεκατετράστιχο σε στροφές ή ακόμη και να περιορίζουν τις ομοιοκαταληξίες του· ενδεχομένως θέλουν να παρουσιάσουν ένα πιο συμπαγές σύνολο, που να μη «σπάξει» σε νοηματικές ή στιχουργικές ενότητες. Βέβαια και άλλοι, έλληνες και ξένοι ποιητές επιλέγουν τη μορφή αυτή του αδιάσπαστου δεκατετράστιχου.

Από μια πρώτη εκτίμηση φαίνεται ότι πολλοί, ίσως οι περισσότεροι από τους ανθολογούμενους ποιητές ακολουθούν ελλαδικά πρότυπα (λ.χ. τους Α. Μαβίλη και Κ. Παλαμά), που βασίζονται συνήθως σε γαλλικά σονέτα. Έτσι ορισμένοι από αυτούς (όπως οι Χρ. Γαλατόπουλος, Ε. Ζήνων, Α. Ιντιάνος, Σ. Μενάρδος, Π. Παπαδόπουλος, Μ. Δ. Φραγκούδης, κ.ά.) προτιμούν να γράψουν σονέτα σε 15σύλλαβο στίχο, ανεξάρτητα από το αν υιοθετούν τον ιταλικό ή τον αγγλικό τύπο. Πολύ λίγοι, ίσως, είχαν άμεση πρόσβαση στο γαλλικό σονέτο. Ένας από αυτούς, ο Γ. Λεύκης, ο οποίος μετέφρασε σειρά σονέτων και άλλων ποιημάτων του Μπωντλαίρ, διαποτίζει και τα δικά του σονέτα με την αίσθηση του spleen, ενώ ξεφεύγει ταυτόχρονα από την κανονικότητα του στίχου, υιοθετώντας ενδεχομένως ανάλογες καινοτομίες του γάλλου ποιητή: Έτσι, στο πρώτο από τα ανθολογημένα σονέτα του («Φόβος»), ενώ κρατά κατά βάση τον ιαμβικό 11σύλλαβο, χρησιμοποιεί και ανισοσύλλαβους στίχους (με 10, 12 ή και 13 συλλαβές), με έντονους διασκελισμούς, παρατονισμούς ή και χασμωδίες.

Αν χρειάζεται να επιχειρήσουμε μια πρώτη αποτίμηση των ανθολογημένων σονέτων, θα λέγαμε ότι υπάρχει μια ενδιαφέρουσα και αξιόλογη παραγωγή, που συνεχίζεται με αυξομειώσεις από το τέλος του 19ου αιώνα ως τα πιο πρόσφατα χρόνια. Βέβαια ένας πιο απαιτητικός αναγνώστης μπορεί να συναντήσει σε πολλά από τα σονέτα αυτά στιχουργικές ατέλειες και πρόχειρες λύσεις (λ.χ. εύκολες και κοινές ομοιοκαταληξίες, μετρικούς παρατονισμούς, ενοχλητικές χασμωδίες ή συνιζήσεις κτλ.). Δεν λείπουν όμως και αρκετά ευπρόσωπα δείγματα, που θα μπορούσαν να περιληφθούν σε μια μελλοντική Ανθολογία νεοελληνικού σονέτου.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μαρία Αθανασοπούλου, *Το ελληνικό σονέτο (1895-1936): Μια μελέτη ποιητικής*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2011 (όπου και βιβλιογραφία).
- Μαρία Βερβέρη, *Το πετραρχικό σονέτο στην αναγεννησιακή ποίηση της Αγγλίας*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Ιταλικής και Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας, 2011.
- Ηλίας Π. Βουτεριδής, *Νεοελληνική στιχουργική*, Αθήνα, Εστία, 1929.
- Ευριπίδης Γαραντούδης (επιμ.), *Βιβλιογραφία νεοελληνικής μετρικής*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000.
- Γιώργος Γεωργής, «Ονούφριος Ιασονίδης, ο πρώτος κύριος σονετογράφος», *Υλάντρον* 3 (2002) 205-210.
- Γιώργος Κεχαγιόγλου, «Ποιο να είναι, άραγε, το πρώτο σωζόμενο σονέτο της νεοελληνικής λογοτεχνίας;», *Μικροφιλολογικά* 16 (Φθινόπωρο 2004) 9-10.
- Γιώργος Κεχαγιόγλου, «Λυρική ποίηση ενσωματωμένη σε έμμετρες αφηγήσεις...», *Ελληνικά* 63 (2013-2014) 61-61-76.
- Γιώργος Κεχαγιόγλου - Λευτέρης Παπαλεοντίου, *Ιστορία της νεότερης κυπριακής λογοτεχνίας*, Λευκωσία, Κ.Ε.Ε., 2010, σσ. 114-121 κ.ε.
- Κάρολος Μητσάκης, *Ο πετραρχισμός στην Ελλάδα. Ανθολογία ελληνικού σονέτου*, Θεσσαλονίκη 1973.
- Κάρολος Μωραϊτίης, *Μεγάλη ανθολογία ελληνικού σονέτου*, Αθήνα 1987.
- Λευτέρης Παπαλεοντίου, «Σονέτα στην Κύπρο του όψιμου 19ου αιώνα», *Άνευ* 32 (Άνοιξη 2009) 35-43.
- Massimo Peri, «*Ει τις τα ξένα μάχεται... Ιταλο-ελληνική μετρική διαπλοκή στις κυπριακές Ρίμες αγάπης*», μτφρ. Αφροδίτη Αθανασοπούλου, *Σημείο* 4 (1996) 93-103.
- Λίνος Πολίτης, *Μετρικά. Παλαμάς, Σεφέρης, Το σονέτο*, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινίδης, χ.χ.έ., σσ. 127-147.
- Αλεξάνδρα Σαμουήλ, *Ο Παλαμάς και η κρίση του στίχου*, Αθήνα, Νεφέλη, 2007, σσ. 139-239.
- Αλεξάνδρα Σαμουήλ, «Για τα πρώτα ελληνικά σονέτα», *Νέα Εστία* 1831 (Μάρτ. 2010) 545-565.
- Αλεξάνδρα Σαμουήλ, «Για μια Ιστορία του νεοελληνικού σονέτου», *Νέα Ευθύνη* 20 (Νοέμβρ.-Δεκ. 2013) 614-623.
- Θέμις Σιαπκαρά-Πιτσιλλίδου, *Ρίμες αγάπης. Ο πετραρχισμός στην Κύπρο*, Αθήνα 1976.
- Γεράσιμος Σπαταλάς, *Η στιχουργική τέχνη*, επιμ. Ευριπίδης Γαραντούδης - Άννα Κατσιγιάννη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1997.
- Θρασύβουλος Σταύρου, *Νεοελληνική μετρική*, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 1974, 2004.
- Έλλη Φιλοκύπρου, «*Στην μάχην δίχως άρματα. Σύμμαχοι και αντίπαλοι στις Ρίμες αγάπης*», *Σημείο* 4 (1996) 83-92.
- Ν. Π. Χιονίδης, *Στιχουργική*, Λευκωσία, Κυπριακά Γράμματα, 1955, σσ. 83-97.
- Κύπρος Χρυσάνθης, «*Τα σονέττα του Σίμου Μενάρδου*», *Πνευματική Κύπρος* 170 (Νοέμβρ. 1974) 38-46.
- Κύπρος Χρυσάνθης, «*Το κυπριακό σονέτο*», *Πρακτικά δευτέρου διεθνούς κυπριολογικού συνεδρίου*, τ. 3, Λευκωσία 1987, σσ. 495-500.
- Paula Feldman - Daniel Robinson, *A Century of Sonnets: The Romantic-Era Revival 1750-1850*, Νέα Υόρκη, Oxford University Press, 2003.
- Phillis Levin (ed.), *The Penguin Book of the Sonnet. 500 years of a classic tradition in English*, Middlesex, Penguin Books, 2001.
- Michael Spiller, *The development of the sonnet. An introduction*, Οξφόρδη, Roudledge, 1992.
- Σημείωση*: Για την ανθολόγηση σονέτων έχουμε χρησιμοποιήσει αυτοτελείς και περιοδικές εκδόσεις από τις παρακάτω βιβλιοθήκες: Ίδρυμα Φοίβου Σταυρίδη (Λάρνακα), Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' (Λευκωσία), Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου, Κυπριακή Βιβλιοθήκη (Λευκωσία), Σεβέριος Βιβλιοθήκη (Λευκωσία), Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων (Αθήνα) και Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (Αθήνα).
- Ευχαριστούμε τους κυρίους Νάσο Βαγενά, Ίωνα Ιωάννου, Γιώργο Κεχαγιόγλου, Κωστή Κοκκινόφτα και Αριστείδη Κουδουνάρη για τη βοήθειά τους.